

Natuurlijk Samen

JAARVERSLAG 2022

STICHTING NATUURSTAD ROTTERDAM

Vooraf

2022 was voor de Stichting Natuurstad Rotterdam het tweede COVID-vrije jaar sinds de verzelfstandiging in 2019. Ondanks de grote invloed van de pandemie kon Natuurstad zich in 2022 weer volledig richten op het groener en gezonder maken van de stad. Hoewel ik op 1 januari 2023 als directeur-bestuurder van Natuurstad ben begonnen, kijk ik in dit verslag graag met u terug op een jaar waarin door alle medewerkers en vrijwilligers van Natuurstad weer enorm veel werk is verzet, maar iedereen ook voor stevige uitdagingen stond.

Bezoekers van alle leeftijden vonden gaandeweg het jaar in steeds groteren getale hun weg naar de kinderboerderijen en tuinen terug. Om te genieten van onze groene locaties, de dieren en de moestuintjes, maar ook van de meer dan 300 activiteiten die Natuurstad er organiseerde: een record. Daarnaast waren ook de Rotterdamse basisscholen na de pandemie weer volop in de gelegenheid om natuurlessen te volgen en konden klassen komen schooltuinieren. Op de tuinen werd geëxperimenteerd met No dig, de band met buurtbewoners werd geïntensiveerd, op de kinderboerderijen was veel aandacht voor dierenwelzijn, er werden mooie, nieuwe educatieve samenwerkingsverbanden aangegaan en zoveel mogelijk Rotterdammers konden op allerlei manieren weer meedoen in het groen van Natuurstad.

Ondanks een gespannen arbeidsmarkt mochten we op alle afdelingen nieuwe collega's begroeten: diervverzorgers, tuinvrouwen en -mannen, educatiespecialisten, coördinatoren, afdelingsmanagers en vrijwilligers. Hun expertise, gedrevenheid en frisse blik geven Natuurstad nieuwe slagkracht. Na een belangrijke structuuraanpassing was 2022 ook het jaar om de organisatie en de werkprocessen verder te gaan inregelen en borgen, en de fysieke infrastructuur verder op orde te brengen. Dit traject zal ook de komende periode veel tijd en aandacht vragen.

Een van de punten van zorg in 2022 was het nog steeds hoge verzuim, dat een hogere werkdruk en externe inhuur opleverde. Door het aanstaande vertrek van de directeur en wisselingen in de functie van de afdelingsmanager Bedrijfsbureau ontstond onrust en licht verloop. Daardoor was het soms lastig te blijven focussen op de impact die Natuurstad maakt en successen te vieren. Op een aantal locaties leverden daarnaast de vogelgriep en wateroverlast tijdelijk problemen op. En natuurlijk resulteerden de macro-economische ontwikkelingen ook voor Natuurstad in hoge bedrijfs- en onderhoudskosten, uitstel van werkzaamheden en een verdubbeling in energiekosten. Dit heeft in 2023 onze volle aandacht.

Natuurstad staat de komende jaren voor de uitdaging zich als organisatie verder te ontwikkelen en samen met alle collega's, groene zusterorganisaties en andere partners zoveel mogelijk impact te maken voor de huidige, maar ook voor de toekomstige bewoners van de stad!

Mardjan Seighali
Directeur-bestuurder
Stichting Natuurstad Rotterdam
22 maart 2023

Inhoudsopgave

Deel 1. Bestuursverslag	4	Deel 2. Verslag Raad van Toezicht	58
1. Een groen en gezond Rotterdam	5	Deel 3. Verslag Ondernemingsraad	61
2. Locaties	9	Deel 4. Financieel verslag	64
2.1 Kinderboerderijen	10	Deel 5. Jaarrekening	68
2.2 Tuinen	14		
3. Leren	16		
3.1 Natuurlessen	17		
3.2 Schooltuinieren	22		
3.3 Overige lessen	24		
3.4 Extra aanbod	24		
4. Recreëren	28		
5. Meedoen	31		
6. Zichtbaarheid	46		
7. Bedrijfsvoering	49		

Deel 1

Bestuursverslag

1

Een groen en gezond Rotterdam

De missie van Natuurstad

Natuurstad stimuleert een duurzame en gezonde levensstijl door middel van laagdrempelige ontdekking en beleving met een aanbod van educatie, recreatie en participatie op het gebied van groen van, voor en door Rotterdammers.

Stichting Natuurstad Rotterdam is een organisatie met een schat aan ervaring en kennis. Daarmee levert Natuurstad een substantiële bijdrage aan de uitvoering van het gemeentelijke beleid voor natuur- en milieueducatie (NME) en aan andere maatschappelijke opgaven in de stad. Bovenstaande missie is daarvoor de leidraad en de kern van het Strategisch Plan 2020 – 2023: ‘Een groen en gezond Rotterdam.’

Natuurstad stimuleert groen denken en handelen van Rotterdammers, en daarmee een gezonde en milieubewuste manier van leven – in een groene en sociale stad. Van oudsher bereikt Natuurstad op haar kinderboerderijen, tuinen en in haar lessen vooral jonge kinderen en tieners. Maar ook volwassenen, ouderen, eenzame mensen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt maken gebruik van het aanbod

en de mogelijkheden die deze locaties bieden. Daarbij is Natuurstad altijd op zoek naar de meerwaarde van samenwerking met andere maatschappelijke organisaties en bedrijven. Natuurstad werkt vanuit vijf programmalijnen: Locaties in het groen, Recreëren in het groen, Leren in het groen, Meedoen in het groen en Zichtbaarheid in het groen. Langs deze lijnen is dit jaarverslag dan ook opgebouwd.

Locaties in het groen

De unieke kracht van Natuurstad zit in haar prachtige locaties, bij uitstek geschikt om Rotterdammers te betrekken bij het groen. Uitgaand van een belevenisvol, leerzaam en ontspannen verblijf investeert Natuurstad in duurzame verbindingen met de wijk. Zo versterkt Natuurstad de kracht van haar locaties, die daarmee ook aantrekkelijker worden voor verschillende doelgroepen. Alle bezoekers krijgen handelingsperspectieven voor het maken van duurzame en gezonde keuzes.

Recreëren in het groen

Natuurstad werkt overal in de stad nauw samen met de buurt en organiseert samen met (wijk-) partners een breed aanbod aan activiteiten. Door het uitbreiden van speelmogelijkheden en recreatiefaciliteiten en door bezoekers actief te betrekken bij de dieren, planten en bomen weet Natuurstad een gevarieerder publiek aan zich te binden.

Leren in het groen

De relatie met scholen en andere doelgroepen maakt Natuurstad sterker door vraaggericht te werken. Leren over natuur is van groot belang voor een groene en gezonde toekomst. De educatieve activiteiten van Natuurstad, met natuurlessen op haar locaties en op scholen, worden goed gewaardeerd. Het lesaanbod wordt voortdurend vernieuwd en sluit aan bij actuele maatschappelijke vraagstukken.

Meedoen in het groen

Natuurstad bevordert een inclusieve samenleving via participatie van specifieke doelgroepen op haar locaties. Zo biedt Natuurstad alle Rotterdammers de kans op een van haar locaties actief te zijn in de natuur. Naast de vrijwilligers zijn er seniorentuinen en -activiteiten, groene en gezonde werk- en leerplekken voor stagiaires, maar ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Zichtbaar in het groen

Zichtbaar zijn in de wijk, in de stad en op regionaal en landelijk niveau is een belangrijke voorwaarde voor succes en hieraan besteedt Natuurstad veel aandacht. Zo weten inwoners van Rotterdam de locaties te vinden en blijft Natuurstad een belangrijke partner voor Rotterdamse, regionale en landelijke organisaties.

Groen en gezond

Voor een optimale maatschappelijke impact is het van groot belang te blijven investeren in de organisatie van Natuurstad zelf: in ontwikkeling van het personeel, het verhogen van het werkplezier, het terugdringen van het ziekteverzuim, een gezonde financiële huishouding en een sterke relatie met de gemeente. Met het innovatieprogramma 'Groen & Gezond' realiseert en borgt Natuurstad haar strategische doelstellingen. Verdeeld over de vijf programmaliijnen hebben collega's uit alle afdelingen van Natuurstad ook in 2022 projectmatig gewerkt aan vernieuwende en toekomstbestendige natuur- en milieueducatie. Hierna enkele resultaten van het afgelopen jaar.

Meedoen en leren

De programmering van gratis activiteiten op de kinderboerderijen en tuinen is onderling en op de wijken afgestemd. Ook is er een reeks betaalde activiteiten ontwikkeld. Hiervoor zijn draaiboeken opgesteld en is in het najaar proefgedraaid. Voor de teams op de kinderboerderijen en tuinen zijn toolboxes gemaakt voor het in kaart brengen van de vraag in de wijk, voor het samen met organisaties in de buurt ontwikkelen van (gesubsidieerde) activiteiten en voor een effectieve communicatie hierover. Daarnaast is gestart met de analyse en (digitale) doorontwikkeling van het educatieve aanbod, zodat de natuurlessen van Natuurstad nog beter aansluiten op de wensen en behoeften van de scholen en hun leerlingen.

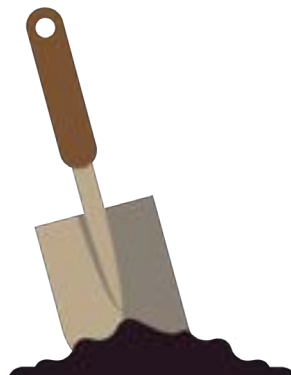

Recreëren en leren

Op de proeflocaties De Kraal en De Enk is nieuwe educatieve bebording ontwikkeld. De opening van de natuurlijke speeltuin op De Wilgenhof inspireert tot uitbreiding naar andere locaties. Daarnaast wordt vanuit een bewonersinitiatief een proef 'speelnatuur' op kinderboerderij De Oedenstee opgezet, met behulp van subsidiegelden. Op deze locatie realiseert Natuurstad een geheel natuurlijke speelplek zonder toestellen, die ook te gebruiken is voor lessen. In samenwerking met Buurtlab verzorgt Natuurstad hier in 2023 ook wekelijks een les 'buiten spelen.'

Zichtbaarheid en recreëren

Er is een handboek in gebruik genomen met richtlijnen voor de inrichting en uitstraling van de locaties, waardoor ze - met behoud van de eigen identiteit - op termijn allemaal een Natuurstad-uitstraling krijgen. Op De Blijde Wei is de horeca verhuurd aan een externe partij; deze is nu 6 dagen per week geopend, waardoor bezoekers beter kunnen genieten van het horeca-aanbod.

Joost van Haren, Programmamanager Groen & Gezond

Afronden en verder handen en voeten geven

“Vanaf september ben ik ingehuurd door Natuurstad om de eenentwintig projecten uit het innovatieprogramma Groen & Gezond af te ronden, te evalueren en een mogelijk vervolg te geven. Ik heb eerst samen met de projectleiders de stand van zaken in kaart gebracht, zo concreet mogelijk aangegeven wat er nog moest worden opgeleverd en wat hiervoor nodig was. Daar zijn we mee aan de slag gegaan. De meeste projecten zijn inmiddels afgerond.”

Met een strik afgeleverd

“Een van deze projecten - met een strik afgeleverd - is ‘Samen met de buurt.’ Het doel is het versterken van onze relatie met de wijk en met initiatieven op het gebied van groen en gezond. We werken graag samen met partners uit de wijk, zoals maatschappelijke organisaties en gebiedscommissies, om de onderlinge wisselwerking te versterken. De ontwikkelde toolbox, met checklists en formats, biedt medewerkers handen en voeten om die samenwerking ook te realiseren. Dit project is overgedragen aan de Coördinator Participatie, die hier samen met de Afdelingsmanagers uitvoering aan geeft in de lijn. Het vrijmaken van medewerkers die hier gericht tijd aan besteden, is de volgende stap.”

Betrokken en enthousiast

“De projecten vroegen veel van de organisatie, ze werden uitgevoerd boven op de reguliere werkzaamheden. Daardoor duurde de afronding soms langer en moesten er keuzes worden gemaakt. Wat mij opviel is het enthousiasme en de betrokkenheid. Een goede beslissing dus om dit programma door eigen medewerkers te laten uitvoeren, in plaats van door externen.”

**Aan het
woord**

2 Locaties

De acht kinderboerderijen en veertien tuinen van Natuurstad zijn makkelijk en gratis toegankelijk voor iedereen. Het zijn leerzame oases om te ontspannen, te ontmoeten en te leren, die een prachtige groene afwisseling bieden in de drukke, stenen stad. Ideale plekken om Rotterdammers te betrekken bij en te laten genieten van de natuur. In 2022 mochten de locaties van Natuurstad in totaal 816.708 bezoekers ontvangen.

2.1 Kinderboerderijen

Het einde van de pandemie

De acht kinderboerderijen van Natuurstad zijn onder normale omstandigheden dagelijks van 8:30 tot 16:30 uur, 363 dagen per jaar geopend voor publiek. Begin 2022 waren de tuinen vanwege COVID-19-maatregelen nog gesloten, maar mochten de kinderboerderijen als doorstroomlocaties weer open. Wel ondervond Natuurstad in 2022 wederom hinder van de vogelgriep: door de maatregelen hebben vogels bijna het hele jaar binnen moeten doorbrengen, en was er op alle kinderboerderijen een afschermplicht voor pluimvee en watervogels. Kinderboerderij De Oedenstee moest haar deuren zelfs een maand sluiten vanwege een uitbraak van vogelgriep in de nabije omgeving. Door de nieuwe

avondopenstellingen heeft Natuurstad haar doelstelling van in totaal 23.040 openingsuren echter ruimschoots gehaald.

Bezoekers

Natuurstad kijkt ondanks de de vogelgriep maatregelen en een - ook in andere sectoren - nog wat aarzelend publiek terug op een geslaagd jaar. Het bezoekersaantal van 691.631 op de kinderboerderijen ligt fors hoger dan in de afgelopen twee jaren tijdens de pandemie. Het is ook ruim 17% meer dan in 2019, het eerste jaar na de verzelfstandiging van Natuurstad.

Bezetting

Tijdens openingsuren zijn op elke kinderboerderij minimaal een gecertificeerde medewerker en een collega aanwezig, die bezoekers graag te woord staan met uitleg en advies. Op elke kinderboerderij werken ook vrijwilligers, die helpen met alle voorkomende werkzaamheden.

Locaties Natuurstad Rotterdam

KINDERBOERDERIJ

TUIN

LESCENTRUM

SCHOOLTUINIEN

PARTICIPATIE

Dierenwelzijn

In 2021 heeft Natuurstad haar Dierenwelzijnsbeleid ontwikkeld en vastgesteld en werd gestart met de acties die daaruit voortvloeien, zoals beoordeling en eventueel aanpassing van de dierenverblijven, de rol van dieren tijdens natuurlessen, en de bouw van en nieuw pluimveeverblijf op kinderboerderij De Blijde Wei. In 2022 werd ook het nieuwe fokbeleid van kracht. Hierdoor vindt minder afvoer van dieren plaats dan in de afgelopen jaren en wordt gewerkt met een overeenkomst dierenovername.

Alle kinderboerderijen dragen het keurmerk van de vereniging van Stads- en Kinderboerderijen Nederland (vSKBN). Zij doen ook mee aan de Zoönose- en Chlamydia-check, en waar Natuurstad eieren verkopen wordt gecheckt op Salmonella. Kinderboerderijen De Kraal, De Wilgenhof en De Kooi hebben bovendien het Keurmerk Zoönosen (CL, CAE en zwoegervrij bij geiten en schapen), wat van belang is bij melkproductie en zuivelverwerking. De andere locaties krijgen dit keurmerk in 2023 ook. Natuurstad adviseert de gemeente bij het actualiseren van het dierenwelzijnsbeleid en voldoet uiteraard aan de geldende normen in de Nota Dierenwelzijn. Natuurstad levert ook een bijdrage aan de regionale calamiteitenplannen Dierziekten, Noodopvang en Verzorging.

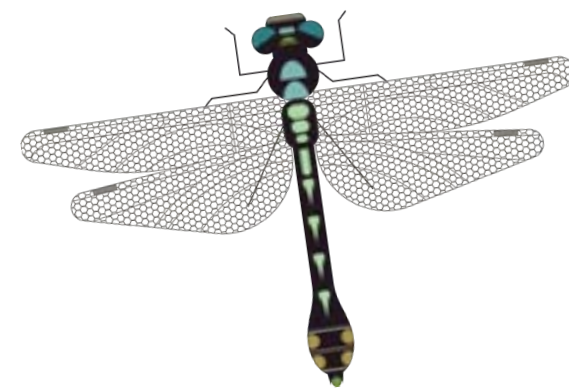
In uitzonderlijke situaties leent Natuurstad dieren uit voor leer- en zorgdoeleinden. Dit gebeurt altijd onder begeleiding van een gekwalificeerd dierversorger. Daarnaast geeft Natuurstad Rotterdammers op haar locaties voorlichting over het houden van huisdieren. Natuurstad leent nooit dieren uit aan shows of evenementen en werkt niet mee aan shows met wilde dieren.

Duurzaamheid

Op alle boerderijen en tuinen gaat Natuurstad zo duurzaam mogelijk te werk, zodat zij een voorbeeldrol vervult en Rotterdammers inspireert en stimuleert tot een milieubewuste levensstijl. Er zijn zonnepanelen, zonneboilers, bijen- en wormenhotels, composthoppen en regentonnen. Overal worden duurzame onderhoudsmaterialen toegepast - van hekwerken tot de afwatering in een paardenbak. Mest en afval worden duurzaam gescheiden en afgevoerd; de vaak grijze ondergrond wordt zoveel mogelijk vergroend.

In 2022 heeft Natuurstad haar bezoekers samen met Rotterdams Weerwoord laten zien wat zij zelf kunnen doen om hun tuin, huis of balkon regenbestendig, minder warm, natuurlijker en diervriendelijker te maken. Voor dit project waren op kinderboerderij De Bokkesprong 11 voorbeelden te zien, met toelichting en een speciale website. Dit project krijgt in 2023 een vervolg op kinderboerderij De Oedenstee.

Ook is Natuurstad aangesloten bij het publieksplatform Biodiversiteit, waarover samen met andere groene partners in Rotterdam een symposium op de Dag van de Biodiversiteit werd georganiseerd, met diverse activiteiten op tuinen en kinderboerderijen. Daarnaast was er in 2022 ook bij Natuurstad weer veel aandacht voor de '10 van 010:' de campagne van de gemeente Rotterdam om Rotterdammers te informeren over biodiversiteit in de stad. Met name over de bij, de egel, de vleermuis en de snoek organiseerde Natuurstad educatieve activiteiten en speurtochten op haar locaties.

Anthony Cooijman - Medewerker Kinderboerderijen op De Blijde Wei

Aan het woord

Steeds meer mensen aantrekken

“Tijdens de coronaperiode mocht maar een beperkt aantal bezoekers komen. Onze taak was extra op de veiligheid te letten. Toen de maatregelen werden opgeheven, durfden weer meer mensen te komen - mooi was dat. Meer mensen aantrekken is sowieso het doel de komende tijd; dat doen we onder andere door het organiseren van activiteiten en evenementen.”

Nieuw pluimveeverblijf

“Ook hadden we last van de vogelgriep. Op zich een terugkerende ziekte, maar nu is hij gebleven. Gelukkig zijn onze vogels gezond. Toch moeten ze worden opgehokt vanwege de wettelijke afschermplicht. Dat betekent dat bezoekers niet bij de vogels kunnen, erg vervelend. Om nog beter besmetting te voorkomen en bezoekers de kans te geven de vogels tóch te zien, komt op De Blijde Wei een nieuw pluimveeverblijf. Het wordt zo gebouwd dat de vogels altijd goed zichtbaar zijn en dat wij medewerkers niet continu in en uit hoeven te lopen.”

Tegen eenzaamheid

“Bijzonder was vorig jaar de groep ouderen met dementie. Zij kwamen om te knuffelen met konijnen. Nu willen ze graag weer komen - ze hadden dit uitje onthouden. Wat ook veel positieve reacties losmaakt, is het bezoek van kinderen met een gedragsstoornis. Als zij tussen de dieren zitten worden zij heerlijk rustig. De boerderij is een vaste stek voor veel mensen. Niet alleen vanwege de dieren; het helpt ook eenzaamheid tegen te gaan.”

2.2 Tuinen

Oases van rust

Natuurstad heeft in Rotterdam veertien tuinen: educatieve tuinen, tuinen voor wijkbewoners en scholen, een botanische tuin en zelfs een cultuurhistorische plantentuin. Het zijn oases van rust in een drukke stad. Schoolklassen en tuinliefhebbers maken er volop gebruik van en kunnen er planten en voedsel (leren) verbouwen. Sommige locaties hebben een pluktuin, waar bewoners langskomen voor kruiden of bloemen. Ook ouderen komen er vaak en graag. Op de meeste locaties kunnen Rotterdammers een tuintje huren. Zij kunnen zo lekker actief en productief zijn, buiten in het groen. De tuinen worden ook gebruikt voor dagbesteding, bijvoorbeeld door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of jongeren met autisme. Waar nodig krijgen bezoekers hulp en advies van de tuinvrouwen en -mannen van Natuurstad; in veel tuinen heeft Natuurstad nieuwe, enthousiaste tuinmedewerkers mogen begroeten. Er werken ook veel vrijwilligers, vooral op De Enk in Vreewijk en op de Botanische Tuin Kralingen.

Bezoekers en activiteiten

In 2022 kwamen er 125.077 mensen naar de tuinen. Ondanks de sluiting in januari wegens COVID-19 is dat maar liefst 76% meer dan in 2020, toen de bezoekerstellingen op de tuinen begonnen. Helaas

kon Natuurstad in het begin van het jaar nog weinig activiteiten aanbieden en haakten tijdens de pandemie veel vaste tuinders af. Later in het jaar is het tuinbezoek door activiteiten en promotie flink aangetrokken. Gemiddeld is elke tuin dertig uur per week toegankelijk. Natuurstad onderzoekt of de openstelling verder kan worden uitgebreid. Zo waren de cultuurhistorische plantentuin op De Molenwei en de Botanische Tuin in Kralingen tweewekelijks ook op zondag toegankelijk.

Vanaf april kon Natuurstad na twee jaar pandemie weer tuinen aan bewoners verhuren. Op de Tamarinde werd voor het eerst met de No dig- methode gewerkt, waarover ook voor de huurders een geslaagde startbijeenkomst plaatsvond. Totaal zijn 218 (72%) van de beschikbare 302 tuintjes in 2022 verhuurd (in 2019, voor COVID-19, waren dit er 263). De periode van tuinverhuur werd verlengd om huurders tegemoet te komen in de stijgende kosten; ook werden tuinprojecten voor ouderen en kwetsbare gezinnen voorbereid, die in 2023 zullen starten.

Er waren ook veel nieuwe activiteiten: zo maakten buurtorganisaties kennis met de lokale tuinen, waren er buurtsafari's, rondleidingen en herfstwandelingen en konden bewoners op De Molenwei wilgen knotten op de Natuurwerkdag (5 november). Ook werden zadenruilkastjes en -dozen voorbereid, die vanaf eind 2022 werden aangeboden aan de Rotterdammers op de

tuinen en via de post. Op de Valkenburgsingel zijn door nieuwe tuinvrouwen en een educatief medewerker een bijenburcht en een kleine-beestjes-plek gerealiseerd.

Aan het woord

Carola Jonker, Medewerker Tuinen

Het was een groeizaam jaar

“Op educatieve Tuin Geelkruid was vorig jaar een proefstukje No dig. Dat is goed gegaan: er is minder onkruid en deze grond hoeft aan het eind van het jaar niet meer bewerkt te worden. Dat laatste is gunstig voor het bodemleven. Er zijn onder meer worteltjes, boerenkool en spruitjes gekweekt op deze grond. De schoolkinderen hebben hier nog niet op getuinierd, dit deel van de tuin volgt later.”

Veel zonuren

“Ik werk hier inmiddels al zo’n dertig jaar, heb veel aangelegd en zien groeien en heb het nog steeds ontegenwoordig naar mijn zin. Het is fijn om lekker buiten te zijn. Als ik terugkijk naar 2022, dan was het een groeizaam jaar: veel zonuren en voldoende regen. Gelukkig was er geen wateroverlast vorig jaar - dat is weleens anders geweest.”

Aantrekkelijker voor de buurt

“We kijken nu hoe we aantrekkelijker kunnen zijn voor de buurt, zodat er meer mensen komen. Een idee is het aanleggen van een bruggetje aan de achterkant van de tuin; zo ontstaat er een doorloop. Mensen vragen regelmatig: ‘Kunnen we er aan de achterkant weer uit?’ Dit zou een mooie manier zijn om ze eenvoudiger op de tuin te krijgen en te interesseren voor wat hier is, zoals de kruiden- en de bloementuin en voor een gesprek - want ook wij zijn een sociale plek. Een van huurders van stukje grond, tegelijkertijd vrijwilliger, verzorgt al jaren de bloementuin omdat ze het fijn vindt om hier te zijn.”

3 Leren

Natuurstad biedt Rotterdamse kinderen de kans om meer te leren over planten, dieren, het milieu en een gezonde leefstijl. In unieke natuurlessen ontdekken en beleven ze de natuur met hoofd, hart en handen. In het onderwijsprogramma van Natuurstad staat de band tussen mens en natuur centraal. Kinderen gaan op onderzoek naar flora en fauna in de omgeving en leren zo letterlijk uit eerste hand over beestjes en planten. Ook leren ze over ecologische basisprincipes, zoals kringlopen en seizoenen en zelf duurzaam met de natuur omgaan. Natuurstad verzorgt op de locaties educatieve activiteiten voor alle bezoekers. Zo levert zij een bijdrage aan een verantwoorde en gezonde leefstijl van jonge en volwassen Rotterdammers.

3.1 Natuurlessen

Natuurstad biedt het Rotterdamse basisonderwijs zestien basislessen aan, in een doorlopende leerlijn van lessen voor de groepen 1 tot en met 8. Natuurstad heeft de ambitie om alle groepen in het Rotterdamse basisonderwijs jaarlijks tenminste een natuurbeleving op haar kinderboerderijen of tuinen te bieden. Docenten kunnen hun klas elk schooljaar via de digitale Natuur- en Milieueducatie (NME)-gids kosteloos aanmelden voor een van die lessen. Ook is het mogelijk voor scholen hun groepen 5, 6 en 7 in te schrijven voor het schooltuinprogramma op een van de educatieve tuinen.

In dit programma onderhouden de leerlingen met de klas een seizoen lang een moestuintje, van zaaien tot en met het oogsten en opeten van de groenten. Naast deze gratis natuurlessen heeft Natuurstad voor scholen en andere doelgroepen ook een gevarieerd en verdiepend aanbod extra lessen en lesproducten tegen betaling (zie paragraaf 3.4). Alle natuurlessen en lespakketten worden jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd.

Begin 2022 stond nog in het teken van de laatste COVID-19 maatregelen en de doorwerking daarvan: de opkomst bij de lessen werd net als in 2021 sterk beïnvloed door uitval van leraren die ziek waren of in quarantaine verbleven, klassen die in quarantaine moesten, het ontbreken van begeleiding door ouders, voorzichtigheid of vervoersproblematiek. Het team Educatie heeft daarvoor in de loop van het schooljaar en in nauw overleg met de scholen een grote inhaalslag gemaakt, ook al was de werkdruk hoog door uitval in de eigen gelederen. Van de 209 Rotterdamse basisscholen (met 253 locaties, inclusief speciaal onderwijs – bron: DUO) hebben 204 locaties van 197 scholen in 2022 ingetekend voor de natuurlessen – meer dan voor de pandemie in 2019. Zodoende hebben uiteindelijk bijna 95.000 basisschoolleerlingen natuurlessen van Natuurstad gevolgd. Het aantal gegeven lessen was 1.539, met een gemiddelde groepsgrootte van 23 kinderen. Dat is 80% van het aantal groepen ten opzichte van 2019, maar aanzienlijk meer dan in de twee COVID-jaren.

'Water leeft'

Voor de populaire les 'Leven de Zee', die Natuurstad al jaren in de klas en gestreamd geeft, worden dieren en planten uit de Oosterschelde gebruikt. Omdat de verlenging van de ontheffing hiervoor op zich liet wachten, is van de gelegenheid gebruik gemaakt en een geheel nieuwe les ontwikkeld: 'Water Leeft!' De educatiespecialisten van Natuurstad hebben een onderzoeksles opgezet, waarbij basisschoolleerlingen het leven in de sloot analyseren en beschrijven. Ondanks de korte voorbereidingstijd was de nieuwe les voor de kinderen en de leraren een groot succes!

Spreiding scholen per lescentrum

Aangemelde scholen: **237** 2021 **239** 2022

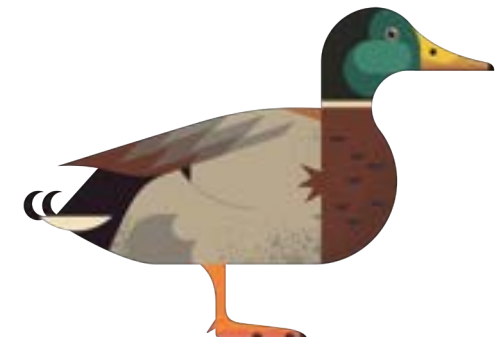
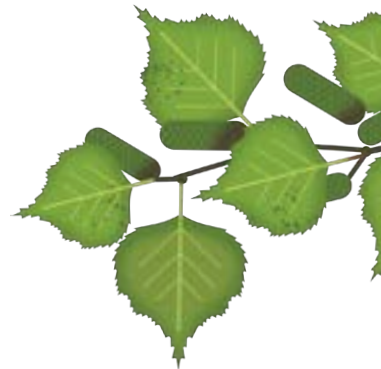

Spreiding lessen per lescentrum

Totaal aantal lessen: **1013** 2021 **1545** 2022 **1855** gepland

Uit deze infographics blijkt dat de meeste scholen erg trouw zijn aan het nabijgelegen lescentrum van Natuurstad. Nog niet alle scholen in Rotterdam doen mee. De lessen op de lescentra van Natuurstad vragen van de school een aanzienlijk commitment, vaak over een langere periode. Scholen en groepen binnen die scholen kunnen hiervan niet elk jaar gebruik maken; vandaar dat er kleine fluctuaties optreden, die niet altijd op een trend duiden. Ook de afstand tot een lescentrum of schooltuin, de beschikbare ruimte in de roosters, de persoonlijke passie en ambitie van leraren en de beschikbare ondersteuning van hulpouders spelen een rol in de afweging van scholen.

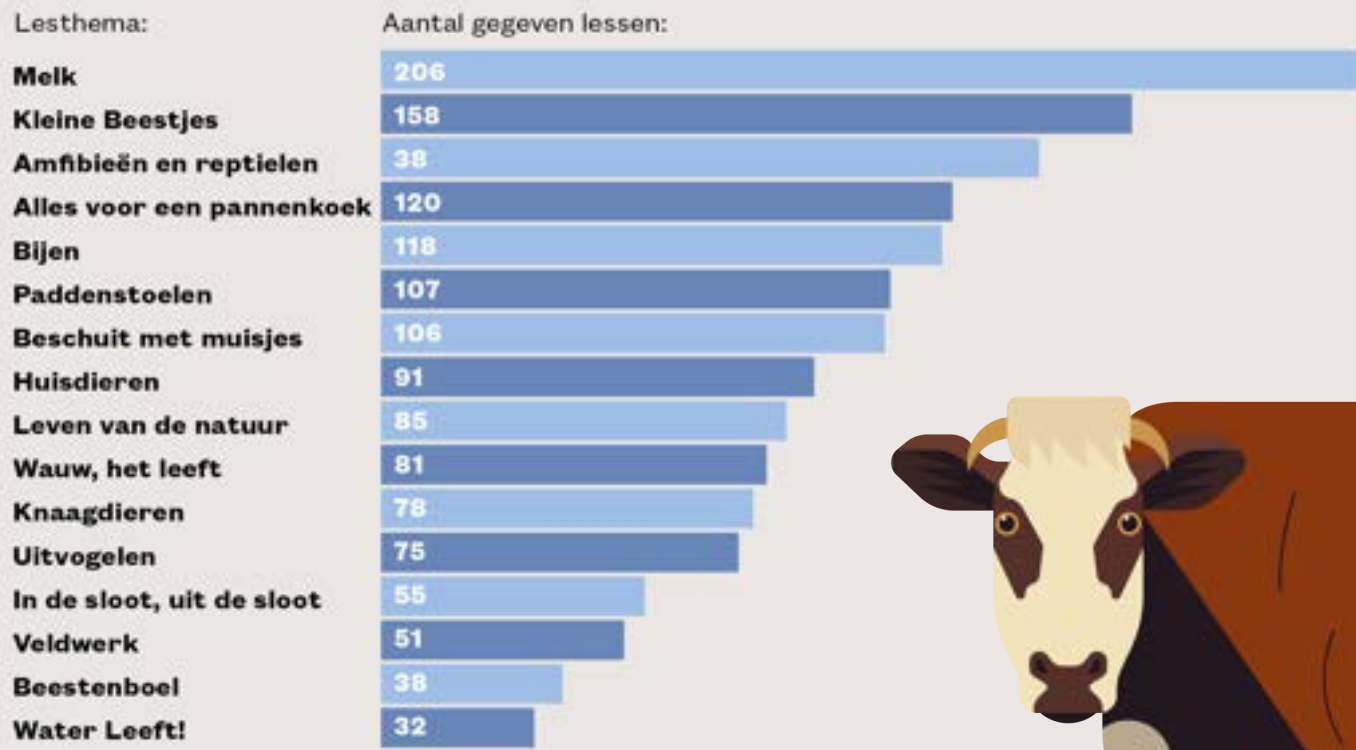

Digitale educatie

Ook in 2022 zijn digitale en alternatieve lessen aangeboden, met de kennis en ervaring die tijdens de pandemie werden opgedaan. Natuurstad heeft onder meer filmpjes met uitleg en opdrachten over tuinieren voor in het schoollokaal of thuis, digitale natuurlessen via livestreaming (zoals 'De Levende Zee' en 'Amfibieën en reptielen'), lessen en instructie in filmpjes op internet, digitale doe-opdrachten voor op school en thuis, allerlei innovatief en stimulerend lesmateriaal om planten, dieren, groei en bloei in de natuur te ontdekken, 'Ontdek de boerderij,' Natuurtips voor Thuis en natuurlijk de populaire digitale lessen van Meneer Sander. De scholen en kinderen thuis konden hiervan gebruik maken, maar zij gaven er de voorkeur aan vooral weer fysiek op de boerderijen en tuinen te komen - geheel in lijn met een belangrijk educatief uitgangspunt van Natuurstad: ontdekken door beleving.

Natuurlessen in populariteit 2022

Vincent van den Haak, Medewerker Educatie

Overvloedige oogst

“Vorig jaar zijn we overgestapt van de reguliere manier van schooltuinieren, met ieder een eigen tuintje, naar No dig. Dit is een methode van duurzamer tuinieren, waarbij de bodem zoveel mogelijk met rust wordt gelaten.

Anders is ook dat kinderen nu samenwerken - door groepstuinieren - in een grote tuin. Ieder zoekt een plekje en kan elke keer een ander klusje doen. De eerste resultaten zijn positief: de tuin is opgeknapt, de oogst is overvloedig en iedereen deelt daarin. Eerst ging het weleens mis in wat tuintjes en hadden sommige kinderen niets.”

Invloed op eetgedrag

“Een ander voordeel is dat we nu ook doorlopend kinderen kunnen vrijmaken die koken tijdens de les. Hierdoor hebben we het hele jaar door de beleving van het proeven; dat deden we anders alleen aan het eind, tijdens het soep maken. Door kinderen te verleiden bepaalde groenten toch te proberen, hebben we direct invloed op de smaakbeleving en mogelijk ook op het eetgedrag.”

Mooi voor elkaar gekregen

“Ook de leraren zijn enthousiast en zien een mooie verandering. Ze vragen zich af: ‘wat is hier gebeurd?’

en vinden dat we het ‘mooi voor elkaar gekregen hebben zo.’ Alles is op deze manier beter bij te houden en het geheel gaat erop vooruit. Om de tuin nog mooier te maken, zijn er plannen voor een voedselbosje en andere planten, met veel bloemen.”

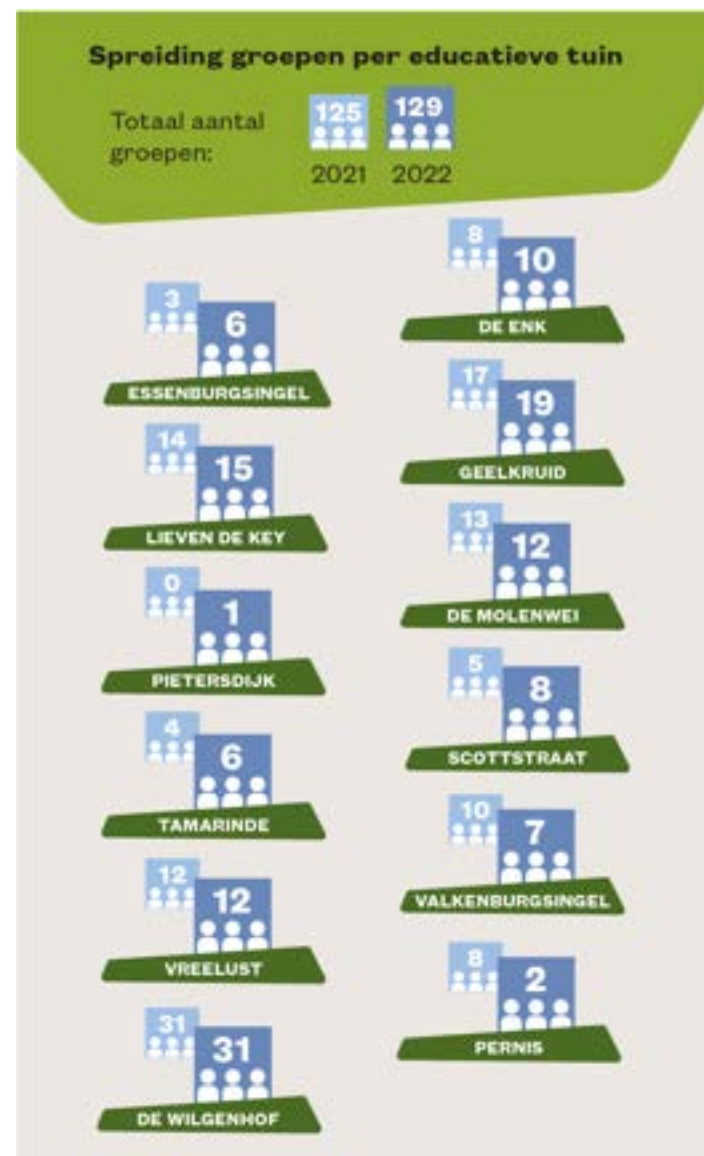

Aan het
woord

3.2 Schooltuinieren

De educatieve tuinen zijn er onder meer voor het schooltuinieren, dat al meer dan 100 jaar plaatsvindt in Rotterdam en een van de succesvolste parels is in het aanbod Natuurstad. In totaal 64 scholen schreven zich in voor het tuinenaanbod van Natuurstad; dit aantal is al enkele jaren stabiel. Van deze scholen kwamen in totaal 129 groepen met een gemiddelde groepsgrootte van 23 kinderen naar de tuinen om in totaal 1.935 lessen te volgen. Dat is een stijging van ruim 3% ten opzichte van de groepen en lessen in 2019, het jaar voor de pandemie. Ook voor het schooltuinprogramma werden alle 209 scholen in Rotterdam uitgenodigd. Net als bij de lessen op de lescentra van Natuurstad hebben de meeste scholen een sterke binding met de dichtstbijzijnde locaties. Daarnaast spelen ook hier de beschikbare ruimte in de roosters, de persoonlijke passie en ambitie van leraren en de beschikbaarheid van hulpouders een rol in de afweging van scholen. De Medewerkers Educatie van Natuurstad onderhielden zoveel mogelijk persoonlijk contact met de docenten wanneer een school gedurende een periode niet kon komen vanwege de COVID-19-maatregelen en werden alternatieve lessen aangeboden.

Heel uniek, ik kan niet wachten totdat het begint

“Vorig jaar is De Blijberg gestart met een uniek project. Samen met Natuurstad maken we het curriculum voor natuuronderwijs in onze schooltuin - voor alle leerlingen van groep 1 tot en 8. Omdat het lastig is zelf een leerlijn hiervoor neer te zetten, hebben we Natuurstad gevraagd. Een logische keuze, want ze hebben al meer dan honderd jaar ervaring op dit gebied in Rotterdam. Het is heel fijn - ik ben lid van de tuinwerkgroep - om samen te werken met mensen die weten waar ze het over hebben.”

Iedere klas een eigen akker

“Vanaf september was de aanloop. Hierin is toegewerkt naar het moment dat we gaan zaaien - nu in het voorjaar begint het écht. Eerst wordt de tuin nog verbouwd, zodat iedere klas straks een eigen akker heeft. Daarna krijgen de leerlingen een keer in de twee weken les, buiten in de tuin. Daar kunnen ze kennis maken met de natuur, zich verwonderen, zien hoe voedsel groeit en hoe je duurzaam omgaat met de natuur. De klassen eten ook van hun eigen akker, heel bijzonder.”

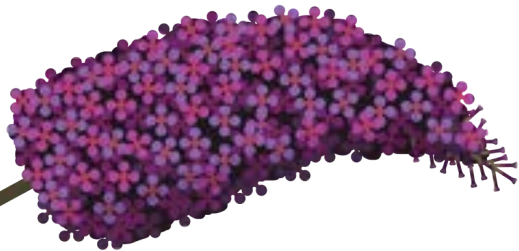
“Er is een matrix opgezet voor de invulling van de lessen. De komende jaren gaan we dit model en de inhoud finetunen. Ik ben echt heel benieuwd hoe dit zaadje groeit. Het mooie is dat ik kan zien hoe de kinderen uit mijn klas er over acht jaar in staan.”

Geert van Mil, Leerkracht groep 1 en 2, Jenaplanschool De Blijberg

**Aan het
woord**

3.3 Overige lessen

Naast de natuurlessen organiseert Natuurstad andere educatieve activiteiten op de kinderboerderijen en tuinen. Ook biedt Natuurstad lessen op maat en natuurspeurtochten aan voor andere doelgroepen dan het primair onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn de open lessen 'Leven van de natuur', 'Wat leeft er in de sloot', 'Reptielen & amfibieën', 'Uitvogelen', 'Ecokids', de 'Parkexcursie', en 'Rugzakroute', een timmerworkshop, een zomerschool op kinderboerderij De Molenwei, peuteractiviteiten (voorlees- en knuffeluurtjes, knutselmiddagen) seniorenactiviteiten, exposities en lezingen. Voor het project 'De 10 van 010' werden op de kinderboerderijen speurtochten georganiseerd over bijen en egels. Deze activiteiten zijn vrij toegankelijk voor jonge en oudere wijkbewoners, (middelbare) scholieren, professionals – iedereen die het leuk vindt om meer te leren over de natuur is welkom. Uiteraard kunnen jonge en oude(re) bezoekers met al hun vragen ook altijd terecht bij de dierverzorgers.

3.4 Extra aanbod

Naast de natuurlessen en het schooltuinieren is Natuurstad in de regio Rotterdam een partner voor het aanbieden en ontwikkelen van lesprogramma's of het leveren van maatwerk. Denk aan extra betaalde lessen op de kinderboerderij, seizoenpakketten, leskisten en lesmateriaal. Niet alleen basisscholen, maar ook andere organisaties zoals BSO's, welzijns- en zorgorganisaties maken hiervan gebruik. Voor de kleinste bezoekers van Natuurstad is er op alle kinderboerderijen de 'Peuterkar' en de speurtocht 'Ontdek de boerderij.' Ook stelt Natuurstad elk jaar vier Seizoenpakketten samen van groente uit de tuinen, informatie over paddenstoelen, uitleg over gewassen en recepten om ermee te koken. In 2022 bedroegen de inkomsten uit het extra aanbod van de afdeling Educatie & Participatie €148.370. Dat is ruim zes keer meer dan voorgaande jaren, en ruim boven de begroting. Toch was het aantal deelnemende scholen en groepen door de nawerking van de pandemie lager dan voorgaande jaren. Naast de voedselbosjes en het lesprogramma voor De Blijberg, werden onder meer de volgende diensten verleend:

- een tweejarig programma voor BSO Hutspot op de Essenburgsingel;
- natuurlessen bij de Piloot – een programma voor speciaal onderwijs;
- projectpartner Nationaal Park Rotterdam;
- de Reis van de Radijs - een onderwijsprogramma voor de gemeente Rotterdam over het gebruik van nieuwe afvalbakken in buurten waar bewoners geen mogelijkheid hebben zelf te composteren;
- diverse activiteiten voor 'De 10 van 010', de gemeentelijke campagne over de noodzaak van biodiversiteit.

Spreiding groepen extra aanbod per lescentrum

Totaal aantal groepen: **65** 2021 **54** 2022

Spreiding groepen extra aanbod per educatieve tuin

Totaal aantal groepen: **74** 2021 **17** 2022

Voedselbosjes

In samenwerking met IVN plantte Natuurstad in 2022 weer 7 voedselbosjes op schoolpleinen in Rotterdam. Deze voedselbosjes zijn een concrete, tastbare en educatieve bijdrage aan actuele Rotterdamse opgaven rond klimaat, duurzaamheid en gezondheid. Natuurstad neemt kinderen mee in de wereld van een natuurinclusief voedselsysteem: voedselproductie gebaseerd op- en met respect voor natuurlijke processen. Kinderen leren over gezonde voedselproductie en worden tijdens de voedselbosjeslessen aangezet om gezonder te eten. Zo draagt Natuurstad bij aan een nieuwe generatie die duurzamere en gezondere keuzes maakt.

Teach the teacher

Openbare Jenaplanschool De Blijberg heeft een eigen schooltuin aan de Gordelweg. Klassen komen sporadisch naar de tuin, onder begeleiding van de eigen leerkrachten, al naar gelang het rooster en de persoonlijke motivatie van de leerkrachten hiertoe de mogelijkheid bieden. Zij vroegen Natuurstad een complete leerlijn met natuuractiviteiten te ontwikkelen, aansluitend op de kern van het Jenaplanonderwijs. De wens van de school is om 50% van het natuuronderwijs in te vullen met natuuractiviteiten ontwikkeld door Natuurstad. Daarvoor wordt optimale aansluiting gezocht met de kerndoelen van SLO (Stichting Leerplanontwikkeling), die gelden binnen het primair onderwijs: vijf NME-ontwikkelgebieden staan centraal in de activiteiten. De natuuractiviteiten worden uiteindelijk volledig begeleid door leerkrachten van de school zelf.

4 Recreëren

De kinderboerderijen en tuinen van Natuurstad zijn groene oases midden in de Rotterdamse wijken. Rotterdammers, maar ook toeristen komen er graag om elkaar te ontmoeten, te genieten van de rust, de bloemen, de planten en de dieren. Ouders drinken er een kopje koffie. Kinderen kunnen lekker schommelen, ravotten en dieren aaien. Ook in de tuinen valt van alles te beleven. En mensen komen graag terug, want een bezoek aan een van de locaties van Natuurstad is in elk seizoen anders.

Natuurlijk spelen

Na het succes op De Wilgenhof is Natuurstad eind 2022 ook op De Oedenstee gestart met de aanleg van een natuurlijke speeltuin, en er zijn plannen voor meer locaties. Er is veel onderhoud gepleegd: op alle kinderboerderijen zijn meer speelelementen toegevoegd voor kinderen en wordt buitenmeubilair vervangen. Ook is de nieuwe educatieve bebording in gebruik genomen, die grote en kleine bezoekers interactief aan de hand neemt bij het ontdekken van de dieren en planten op de kinderboerderijen.

Activiteiten

Op de kinderboerderijen en tuinen leren kinderen en volwassenen meer over het buitenleven en zien zij waar 'ons' voedsel vandaan komt en hoe 'we' dat verbouwen. Ook brengt Natuurstad bezoekers in contact met dieren en vertelt actief en open hoe de dieren worden gehouden.

In 2022 organiseerde Natuurstad op haar 21 locaties 304 activiteiten voor bewoners uit de wijk, professionals en andere doelgroepen. Dat is maar liefst 133% meer dan in 2019, het jaar voor de pandemie. Denk aan publiekslessen over het leven in de sloot, hoe je een nestkastje timmert, rondleidingen over de tuinen, lezingen of een cursus Hulp dierverzorging, druk bezochte schaapscheerfeesten op alle kinderboerderijen, pannenkoekdagen, vogelcursussen, knuffelmiddagen, lente-, zomer-, herfst- en winteractiviteiten, speurtochten en nog veel meer. Er waren ook activiteiten over een langere periode, zoals rondom de dieren en planten van de '10 van 010' en de gratis speurtochten voor het Jeugd Vakantie Paspoort. Hoogtepunten van 2022 waren het 50-jarig bestaan van kinderboerderij De Oedenstee, het door 700 mensen bezochte pompoenfeest op De Enk en de Kinderboekenweek. In 2022 was het thema 'Gigagroen,' en Natuurstad kreeg in samenwerking met verschillende partijen meer dan 100 scholen op bezoek; zo'n 2.600 kinderen kregen een mooie voorleesbeleving in het groen - mét gezonde groene traktatie!

De jaarprogrammering van Natuurstad is terug te vinden in de activiteitenkalender op natuurstad.nl, maar natuurlijk ook via de diverse social mediakanalen en op de locaties zelf. Aankondigingen worden daarnaast in lokale media geplaatst.

Gezond, duurzaam, sociaal en multifunctioneel

Natuurstad geeft haar bezoekers op de locaties het goede voorbeeld: op het gebied van afvalinzameling en -scheiding in de binnenruimtes en met milieustraatjes, en er zijn zonnepanelen, regentonnen, wormen- en insectenhôtels te zien. Behalve natuur, rust, vertier en educatie, bieden de locaties van Natuurstad ontmoetingsmogelijkheden voor mensen in de wijk. Door de buurt actief te betrekken bij de activiteiten, benut Natuurstad de sociale functie van haar locaties. Het project 'Samen met de wijk' is voltooid en de intensivering van de samenwerking en communicatie daarover leveren veel nieuwe contacten op.

Ook nodigt Natuurstad specifieke doelgroepen, zoals senioren, uit deel te nemen aan bijvoorbeeld een lezing of een rondleiding. Dat biedt Natuurstad een uitgelezen kans om zich te presenteren als de huiskamer van de buurt. Bewoners worden uitgenodigd mee te doen en kunnen bij Natuurstad buurtactiviteiten organiseren. Samen met de educatieve activiteiten stimuleert dit alles een gezonde en verantwoorde leefstijl van Rotterdammers.

Alliantie **Stop kindermarketing**
ongezonde voeding

5 Meedoen

Natuurstad werkt met zoveel mogelijk Rotterdammers en andere organisaties aan een groene en gezonde stad. Vrijwilligers, stagiairs, ouderen en groepen die moeilijk aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt en samenleving, worden betrokken bij het reilen en zeilen op de kinderboerderijen en tuinen. Daarnaast werkt Natuurstad samen met scholen, zorginstellingen, buitenschoolse opvang- en wijkorganisaties, vriendenstichtingen en is aangesloten bij diverse landelijke regionale en stedelijke netwerken en projecten. In Rotterdam zijn vele partijen actief op het gebied van duurzaamheid, groen en gezondheid, die alle vanuit hun eigen kracht en expertise uitvoering geven aan het gemeentelijke natuur-, milieu- en educatiebeleid (NME-beleid). Natuurstad is met haar acht kinderboerderijen en veertien tuinen een belangrijke partner binnen dit netwerk. 2022 is op het gebied van participatie voor Natuurstad een belangrijk jaar geweest. Niet alleen heeft Natuurstad nieuwe partijen aan zich verbonden waarmee duurzame relaties zijn aangegaan; intern is een coördinator aangetrokken, die de strategische pijler 'Meedoen in het groen' samen met collega's op alle locaties vorm geeft.

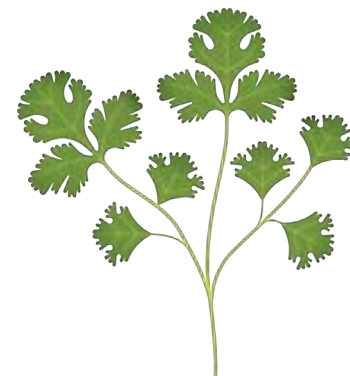
Rapportcijfers klanttevredenheidsonderzoek

Tuinen	7,5
Kinderboerderijen	8,6
Natuur- en schooltuinierlessen	8,7

Samen met bewoners en bezoekers

Direct en laagdrempelig contact met bezoekers – zowel op de locaties als digitaal – is voor Natuurstad van cruciaal belang. Op de kinderboerderijen en tuinen zijn de medewerkers van Natuurstad altijd aanspreekbaar en geven zij graag uitleg over de planten en de dieren. Ook voor schriftelijke, digitale of telefonische publieksreacties is Natuurstad altijd bereikbaar. Natuurlijk staat Natuurstad ook open voor het right to co-operate en het right to challenge, die het college van b en w van Rotterdam nastreven.

Bezoekers kunnen op de website van Natuurstad informatie vinden over het stellen van een vraag of over het plaatsen van een opmerking: via info@natuurstad.nl of het centrale telefoonnummer 088-6009300. De responsetermijn op klachten is maximaal vijf werkdagen. Waar nodig schaaft Natuurstad vragen of klachten op, die via de locaties zijn ontvangen. In 2022 zijn 7 publieksreacties (waarvan 4 klachten en 1 bedreiging) ontvangen en volgens de interne richtlijnen afgehandeld. De klachten waren afkomstig van bezoekers en hadden betrekking op een loeiende koe en de dierenverblijven en gedrag.

Wijkbewoners op educatieve tuin De Enk

Op educatieve tuin De Enk werkt Natuurstad onder meer samen met stichting SOL (Samen Ondernemend Leren). In de zomer van 2022 hebben mensen uit de wijk meerdere keren een bezoek gebracht aan de tuin en er verse groenten geoogst; in het huis van de wijk werd vervolgens samen gekookt. Dit zal de komende jaren op regelmatige basis worden gedaan. Het Plukbloem Project op De Enk richt zich op ouderen die niet zelfstandig de deur uit kunnen maar graag bloemen willen plukken op de plukbloemstroken. Hierbij werkt Natuurstad samen met de buurt, het huis van de wijk (De Brink), de gemeente Rotterdam, SOL en de vrijwilligers. De plukbloemstroken vervullen een belangrijke functie in de Rotterdamse biodiversiteit.

Samen met de gemeente Rotterdam

Natuurstad beheert 25 hectare groen en levert daarmee een stevige bijdrage aan het leefklimaat en imago van Rotterdam als groene stad. Via deze locaties doen jong en oud het hele jaar door kennis op over een verantwoorde omgang met de natuurlijke omgeving, zorg voor het milieu en een gezonde leefstijl. Ook in 2022 zijn veel bezoekers op de kinderboerderijen en tuinen, digitaal, via de website en op sociale media in contact gekomen met het aanbod van Natuurstad. Natuurstad ondersteunt zodoende ook structureel een aantal andere belangrijke gemeentelijke thema's: Groen, Gezond, Duurzaamheid, Participatie, Dieren en dierenwelzijn, Leefbaarheid, Activering en ontmoeting, Taalontwikkeling en Kunst.

De afdeling Beleid Sport, Recreatie & Natuur van de directie Sport, Onderwijs & Cultuur binnen het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Rotterdam is de belangrijkste opdrachtgever voor Natuurstad. Er is het hele jaar door zowel bestuurlijk als ambtelijk nauw contact. Natuurstad is de grootse partner in de uitvoering van het gemeentelijke NME-beleid en voorziet de gemeente gevraagd en ongevraagd van advies. Rotterdam kent naast de acht kinderboerderijen van Natuurstad een zestal particuliere kinderboerderijen. Natuurstad adviseert de gemeente over de beheerstichtingen op Heijplaat, in Hoek van Holland, Pernis, IJsselmonde, het Oude Westen en Feijenoord

– onder meer over dierenwelzijn en bedrijfsvoering. In Pernis werkt Natuurstad al jaren vruchtbaar samen met de kinderboerderij en volgen scholen een educatief programma. De andere gemeentelijke samenwerkingsverbanden staan hieronder:

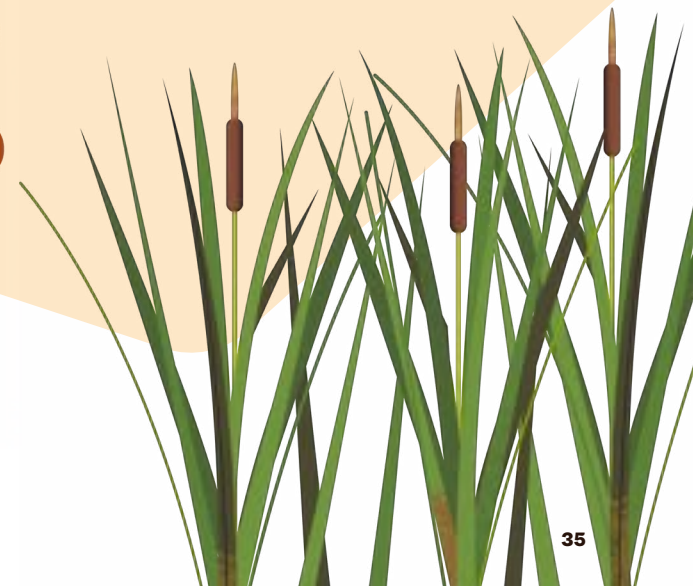
- Cool Down City (beschikbaar stellen tijdelijke locatie bomenparkeerplaats)
- cluster Maatschappelijke Ontwikkeling (Gezond O10)
- cluster Stadsbeheer (Schone Stad: inzameling van frituurvet voor biobrandstof; educatief programma ontwikkeld over Groente-, Fruit-, Etensresten en Tuinafval (GFE+T))
- cluster Stadsontwikkeling en Stichting Vrienden van de Botanische Tuin Kralingen (project Drainage/bomen Botanische Tuin)
- gebiedsnetwerken wijkraden

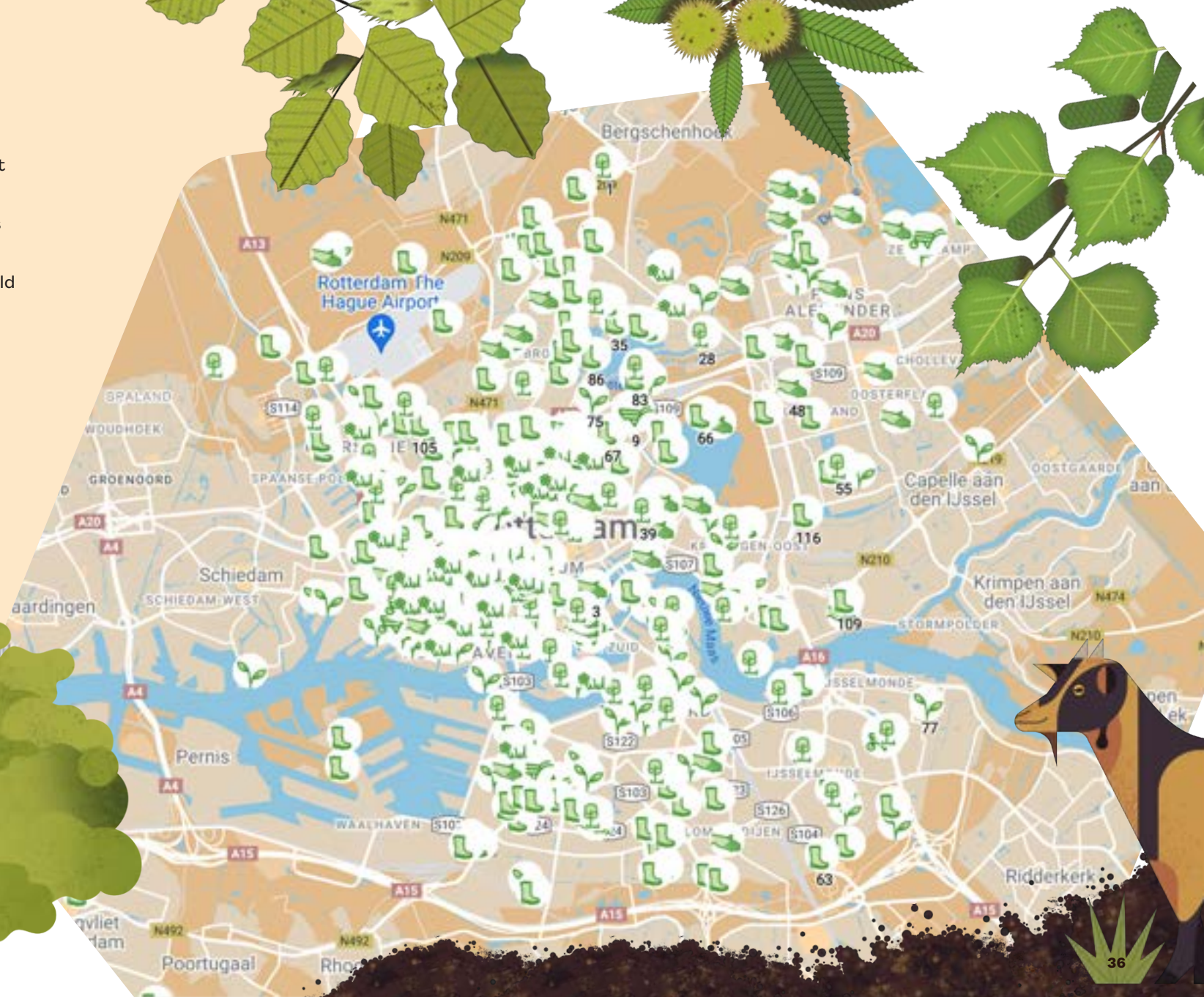
SamenTuin

Met de gemeente Rotterdam en andere partijen werkt Natuurstad samen in het project SamenTuin van de Elven Floowers Foundation. Een aantal kwetsbare gezinnen gaat onder begeleiding van sociaal werkers en collega's van Natuurstad tuinieren op een aantal educatieve tuinen van Natuurstad.

De groene Kaart

Met de gemeente Rotterdam en sociale partners wordt gewerkt aan groene routes door de stad langs mooie groene pareltjes in de stad. Doel is om Rotterdammers uit te nodigen meer in beweging te komen en de mooie plekjes van Rotterdam te laten ontdekken – bijvoorbeeld de kinderboerderijen en tuinen van Natuurstad, zoals de educatieve tuinen Essenburgsingel en Tamarinde. Natuurstad verzorgt in dit kader ook activiteiten op locatie.

Samen met regionale collega's

Samen met vele NME-partners in de stad en regio draagt Natuurstad bij aan de missie van het gemeentelijke NME-beleid: "Het betrekken van Rotterdammers bij duurzaamheid en het bevorderen van een duurzame en gezonde levensstijl met behulp van een laagdrempelig aanbod van educatie, recreatie en participatie op het gebied van natuur en milieu. De belangrijkste doelgroepen zijn kinderen, jongeren en gezinnen." De eigen kracht en expertise van Natuurstad gebundeld met die van andere NME-organisaties in Rotterdam, heeft ook in 2022 een groeiend aantal mooie en vruchtbare samenwerkingsverbanden en projecten opgeleverd – van plantenruilacties, publieksplatform biodiversiteit, tot natuurlijke speeltuinen. Ze staan vermeld in het overzicht hieronder.

- A Bee Healthy (samenwerking met imker; bijencursus en workshops)
- ATV Lombardijen (halloween voor de wijk bij de volkstuinhuisjes aan de Maeterlinckweg):
- Auris (structureel een groep op De Blijde Wei die hulp nodig heeft bij horen, spreken of taal)
- Bliksemstages Jinc (kennismaken met het vak dierversorger en tuinman op kinderboerderijen en tuinen)

- Bouwspelaan Maeterlinckweg (diverse activiteiten per jaar voor de wijk)
- Buzz010 (doorverwijzing wanneer Natuurstad scholen uitnodigt voor lessen op haar locaties; Buzz010 kan vervoer verzorgen)
- DIA Rozenburg (preventie eenzaamheid, ongezonde leefstijl en onvoldoende weerbaarheid)
- Dierenhof (kleine dierlocatie in het Oude Westen; workshop en bezoek kinderboerderij De Kooi)
- Diergaard Blijdorp (onder meer afstemming over de COVID-19-pandemie)
- Dorpstuin Rozenburg (tuinlessen)
- EHBO Rozenburg (activiteiten)
- EIC Rotterdam (struinen op de landtong)
- Fietsalliantie (om meer Rotterdammers op de fiets te krijgen – onder meer naar Natuurstadlocaties)
- Fonds De Boer (vriendenstichting De Wilgenhof)
- Gezond010 (diverse bijeenkomsten)
- Groen doet goed (ROTTERdam Experience)
- Groenploeg Rozenburg (vrijwilligers voor groenonderhoud)
- Grootbos overleg (bij kinderboerderij De Kraal)
- Imkers met bijen op de locaties

- Inzamelactie oud brood (om energie van te maken en niet meer aan de dieren te voeren)
- IVN (Voedselbosjes, IVN-vrijwilligers)
- Jong Leren Eten (Natuurstad maakt de basisscholen erop attent dat zij gebruik kunnen maken van de subsidie voor Jong Leren Eten)
- Kinderkeuken (kinderfeestjes op De Wilgenhof, waarbij de boerderij wordt verkend en er buiten wordt gespeeld)
- Kleding- en frituurvet-inzamelpunten op diverse locaties
- Kaas-, klompen- en yoghurtmakers op De Kooi
- Kraanwaterdag (sponsoring door Evides met bidons, via de Vriendenstichting van kinderboerderij De Kooi)
- Natuurwerkdagen (landelijk initiatief, bij Natuurstad op kinderboerderijen De Kooi, De Molenwei, De Blijde Wei en educatieve tuin De Enk)
- NPRZ (coalitieondersteuning verduurzaming/ energietransitie met Stadsontwikkeling)
- Platform Bor (Beelden op Rozenburg)
- Rechtstreeks (levert haar producten een keer per week uit aan haar klanten vanaf Natuurstadlocatie Geelkruid) en Rechtstreeks op De Oedenstee

- Rotterdams Milieucentrum (o.a. samenwerking Wormenhotels op locaties van Natuurstad, Parkenmaand)
- Raad van de Kinderbescherming (activiteiten voor jongeren)
- Ravottuh (natuurlijke speeltuin op De Oedenstee)
- Rotterdamse Munt (samenwerkingsmogelijkheden NME door Natuurstad worden verkend)
- Rotterdams Weerwoord (schaduwdoeken, Botanische Tuin Kralingen en klimaatbestendige route op De Bokkensprong)
- Ruitervereniging Rozenburg (activiteiten)
- Schminken (op verschillende locaties door externe partij)
- Scoutinggroep Albert Schweitzer, scoutinggroep Kralingse Troep (activiteiten)
- SKCR (activiteiten Stichting Kunst en Cultuur Rozenburg)
- Stichting Bont / De Bonte Keuken (buiten de lockdown tweemaal per week een groep verstandelijk gehandicapten die meehelpt op De Kraal)
- Stichting De Stad Uit (verhuur, cursus Natuurwijs)

- Stichtingen Vrienden van de kinderboerderijen De Kooi, De Blijde Wei, De Beestenboel, De Oedenstee en Botanische Tuin Kralingen
- Tuinwijzer (hulp bij uitdenken, tekenen en realisatie duurzame projecten)
- Tussen kunst en kip (galeries van verschillende amateurkunstenaars in het Vliertje)
- Vliegende Hoogvlieters (activiteiten met vrijwilligersorganisatie)
- Vrijwillige brandweer Rozenburg (activiteiten)
- Waterwijzer (begeleidingsgroep verkennen samenwerking rondom de Rotte)
- WeCycle (e-waste inleverpunten)
- Wild Port of Europe (partner in de natuurfilm over de Rotterdamse haven)
- IJsvrij (kinderen met begeleiders komen helpen met voeren en verzorgen van de dieren op De Kooi)
- ZON netwerk (heropstart met NME-organisaties Zuid-Holland)
- Zwerfboeken (op diverse locaties)

Samen met landelijke collega's

Naast de stedelijke samenwerking is Natuurstad ook actief in een aantal provinciale en landelijke partnerschappen op het gebied van NME. Natuurstad speelt een rol binnen de brancheorganisatie vSKBN en de vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO). Natuurstad was met haar natuurlijke speeltuin op kinderboerderij De Oedenstee met eervolle vermelding genomineerd voor de Innovatieprijs 2022. Met het Instituut Voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN) werkt Natuurstad samen in verband met het programma 'Groen doet goed.' Dit resulteerde in 2022 weer in samenwerking en gezamenlijke fondsenwerving voor tien voedselbosjes op de schoolpleinen van basisscholen en BSO's, inclusief een educatief programma. Ook is Natuurstad met IVN en Stichting Noordzee in gesprek over een Rotterdamse bijdrage aan de landelijke campagne Schone Rivieren. Andere samenwerkingen staan in het schema op de volgende pagina:

- Alliantie Schooltuinen (lancering landelijke Alliantie Schooltuinen op De Wilgenhof; elk kind in Nederland toegang tot een schooltuin)
- Bureau Halt (activiteiten reclassering jongeren)
- Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling, GDO (lid; deelname aan studiedagen en werkgroepen; nominatie innovatieprijs natuurlijke speeltuin)
- Irado (afvalbakken voor binnen en buiten, gescheiden inzamelen, Wistje-datjes-communicatie)
- Landelijke Boomfeestdag (activiteiten op alle locaties)
- Stamboek voor speciale schapenrassen (stamboekfokker twee schapenrassen)
- Stichting Vluchteling (locaties Nacht van de Vluchteling)
- Stichting Zeldzame Huisdierrassen (lid)
- vSKBN

Samen met onderwijsinstellingen

Natuurstad is een erkend leerbedrijf voor mbo en hbo, gecertificeerd door de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Natuurstad hanteert een stagebeleid met duidelijke afspraken over de mogelijkheden. Deze bijdrage aan het voortgezet onderwijs is niet alleen in het eigen belang, omdat veel studenten later doorstromen in de sector. Natuurstad heeft met haar expertise en infrastructuur ook een constructief aandeel in het verbeteren van het stageklimaat in de regio Rotterdam. Op iedere locatie zijn vaste stagebegeleiders aanwezig, die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse aansturing, monitoring en ontwikkeling van de stagiair. In 2022 hebben 49 leerlingen stagegelopen bij Natuurstad. Dat is een stijging van 11% ten opzichte van 2019 - vóór COVID-19 - en net als de afgelopen jaren ver boven de afspraak met de gemeente Rotterdam om tenminste twaalf stagiairs een plek te bieden. De stagiairs kwamen voornamelijk uit het groenonderwijs en dierverzorging voor VMBO en MBO. Natuurstad onderzoekt de mogelijkheden om ook studenten van andere onderwijsinstellingen een stageplaats aan te kunnen bieden, zoals het HBO en WO.

Met Yuverta heeft Natuurstad een huurovereenkomst voor de huur van lesruimtes en praktijkruimtes op kinderboerderijen De Bokkensprong, De Molenwei en De Blijde Wei. Buiten de stagiaires van Yuverta, die op

meerdere kinderboerderijen stagegelopen, wordt door Yuverta ook praktijkles gegeven op deze locaties aan de dierverzorgers van morgen. Natuurstad overlegt met Yuverta over mogelijke stageplaatsen en/of praktijkonderwijs tuinverzorging op de locaties van Natuurstad. Niet alleen draagt Natuurstad daarmee bij aan het opleiden van leerlingen, maar de leerlingen leveren ook mooi werk op de locaties. De opleidingen waar Natuurstad mee samenwerkt staan hieronder vermeld in onderstaand overzicht.

- Lava Legato Foundation (jaarlijks een groep Internationale vrijwilligers/ buitenlandse studenten op de tuinen)
- Lentiz Barendrecht (project stageleerlingen)
- Milieudefensie (stage Fair Future Generators)
- Recon College (een keer per week komen leerlingen speciaal VO helpen met tuinklussen)
- Rudolf Steiner College (groenonderhoud VMBO)
- Yuverta (stagiaires; reguliere praktijklessen op drie kinderboerderijen van Natuurstad)

Fair Future Generators

Met Milieudefensie is een pilot gestart met stageplaatsen voor zogenaamde Fair Future Generators. Natuurstad biedt hun een leerplek op diverse voedselbosjes. In 2023 zal de samenwerking worden uitgebouwd en geëvalueerd.

Kjell van Everdink, Stagiair De Molenwei

Alles is wel leuk

“Alles is wel leuk - het werken met de dieren, voer geven en schoonmaken - ik heb eigenlijk nergens een hekel aan. De dieren hebben ook allemaal een naam, dat heeft wel iets. Soms staat de naam op het bordje, van andere dieren heb ik van medewerkers gehoord hoe ze heten. Die namen die onthoud je dan gewoon. Mijn lievelingsdieren zijn de schapen, en dan speciaal de Walliser Schwarznase; ik vind dit ras er gewoon grappig uitzien, ze hebben ook echt een grote zwarte neus - een zwart gezicht eigenlijk.”

Dier en gedrag

“Ik volg de opleiding ‘Dier en gedrag’ aan de Yuverta, een mbo in Dordrecht, en zit in het eerste jaar van mijn opleiding. Mijn moeder werkt in de buurt van De Molenwei, zij heeft me op deze kinderboerderij gewezen. Na deze tip ben ik gaan mailen; momenteel ben ik de enige stagiair. Mijn stage duurt in totaal negen weken. Het is niet de eerste keer dat ik op een kinderboerderij werk. Ik deed dit al eerder op een andere kinderboerderij. Daardoor heb ik ook interesse gekregen in het werken met dieren.”

Lammetjes

“Wat ik hier bijvoorbeeld geleerd heb? Het hanteren van schapen en geiten: om ze te vangen en vast te houden, zodat de dierenarts ze kan helpen. Jammer genoeg heb ik de geboortes van de lammetjes gemist; die werden iedere keer geboren als ik er niet was.”

**Aan het
woord**

Samen met andere partners

In de samenwerkingsverbanden met de gemeente en de regionale NME-partners speelt Natuurstad een substantiële rol. Maar Natuurstad werkt ook in opdracht van andere opdrachtgevers: van ouders die op een van de kinderboerderijen een kinderfeestje organiseren tot grote organisaties, zoals Pameijer of Yuverta. Met Stichting Pameijer heeft Natuurstad een huurovereenkomst voor de huur van ruimtes op De Oedenstee. Pameijer ondersteunt kwetsbare mensen met psychosociale of psychiatrische problemen of een (licht) verstandelijke beperking. Deze cliënten van Pameijer verrichten onder begeleiding werkzaamheden en zijn bekende gezichten op De Oedenstee. De samenwerking met Pameijer draagt bij aan de participatiedoelstellingen van Natuurstad.

Natuurstad zet haar locaties en voorzieningen niet alleen in voor eigen NME-activiteiten, maar werkt ook samen met organisaties in de wijken, de stad en daarbuiten. Zo faciliteert Natuurstad lokale initiatieven en maakt een aantal BSO's en buurtinitiatieven gebruik van de locaties. Onder meer naar aanleiding van de toegenomen vraag naar huur van locaties is Natuurstad een nieuw, transparant verhuurbeleid aan het opstellen.

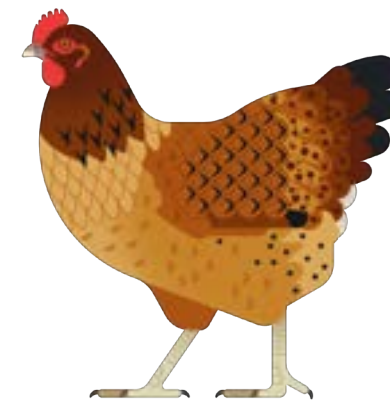
- diverse buurtinitiatieven (verhuur locatie)
- horeca (verhuur kinderboerderij De Blijde Wei)
- imkers, kaas-, klompen- en yoghurtmakers (verhuur op diverse locaties)
- Joe&co (psychotherapie met een hond)
- Kinderkeuken (verhuur kinderboerderij De Wilgenhof)
- Pameijer (dagbesteding kinderboerderij De Oedenstee)
- Rechtstreecx (verhuur educatieve tuin Geelkruid)
- Thomashuis (dagbesteding kinderboerderij De Beestenboel)
- Young Engineers (verhuur kinderboerderij De Wilgenhof)

Natuurstad als werkgever

Ten slotte is Meedoen in het groen in de regio Rotterdam natuurlijk de grote drijfveer van alle medewerkers van Natuurstad zelf. Bij Natuurstad werkten in 2022 in totaal 105 collega's met een arbeidscontract; meer hierover leest u in de paragraaf Personeel in hoofdstuk 7 (Bedrijfsvoering). In haar PenO-strategie heeft Natuurstad begin 2022 haar propositie gedefinieerd als aantrekkelijke werkgever en hierin zal de komende jaren stevig worden geïnvesteerd.

Samen met vrijwilligers

Vrijwilligers helpen Natuurstad in de tuinen, in de diervoorzorg en het beheer op de kinderboerderijen of helpen activiteiten begeleiden. Vrijwilligers zijn altijd ondersteunend aan het personeel van Natuurstad, maar onmisbaar voor het reilen en zeilen op de locaties en het activiteitenaanbod. Natuurstad is daarom erg trots en zuinig op haar vrijwilligers. Natuurstad hanteert beleid op het gebied van werving, aanmelding, training, begeleiding en afscheid van vrijwilligers en heeft een vrijwilligerscoördinator. De vrijwilligers hebben net als alle medewerkers een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG); Natuurstad draagt zorg voor een ongevallen- en aansprakelijkheidsverzekering. Vrijwilligers krijgen geen vergoeding, maar worden zoveel mogelijk betrokken bij de organisatie; zij waren welkom op de première van Wild Port of Europe, het Eindejaarsfeest, volgden cursussen en ontvingen traditiegetrouw een attentie met Sinterklaas en Kerst. In 2022 waren binnen Natuurstad 100 vrijwilligers actief, waarvan 13 nieuwe vrijwilligers.

Dagbesteding Thomashuis

Bij deze activiteiten werken groepen mensen onder begeleiding van professionals op locaties van Natuurstad: zij ontmoeten anderen, horen er weer bij en hebben een zinvolle invulling van hun dag. Zo is op kinderboerderij De Beestenboel in Rozenburg het Thomashuis vier dagen per week te gast; 4 bewoners met een geestelijke of lichamelijke beperking voeren passende werkzaamheden uit op de kinderboerderij, onder deskundige begeleiding van en gefaciliteerd door medewerkers van Natuurstad.

Aan het woord

Jan van Dongen, Vrijwilliger op De Bokkesprong

Jammer als het tijd is om te gaan

“Ik ben sinds 9 januari 2023 vrijwilliger op De Bokkesprong. Na 38 jaar als isolatiemonteur in de petrochemie werd ik om medische redenen afgekeurd. Vroeger droomde ik ervan om dierenarts te worden, maar na het zien van een bloedige operatie ben ik dat niet geworden. De liefde voor dieren bleef; daarom vind ik het fijn dat ik ze nu kan verzorgen. Ook de andere klussen neem ik voor lief. Dat hoort er gewoon bij. Een ezel moet tenslotte in een schone stal staan, de stenen waar mensen over kunnen struikelen moeten worden recht gelegd en de omgeving moet gewoon schoon zijn - alleen daarin kunnen mensen, dieren en planten leven. Ik vertel mensen ook graag over de dieren en dat ze zuinig moeten zijn op hun leefomgeving, zodat wij en de generaties na ons hier nog lang van kunnen genieten.”

Verademing om hier te werken

“Het is hier een verademing als ik het vergelijk met waar ik eerst werkte, nadat ik de petrochemie verliet. Ik heb fijne collega's die op me letten. Zien ze dat ik pijn heb, dan sturen ze me naar huis. Ze zijn echt met me begaan. Ik werk hier nu dertig uur in de week, meer mag niet van het UWV. Ik vind het jammer als het tijd is om te gaan. Het liefst zou ik bij Natuurstad een vaste positie krijgen: ik ben hier echt op mijn plek!”

Aan het woord

Elmar Steenbergen, WSW-er gedetacheerd bij Natuurstad

Hoop dat ik me kan blijven ontwikkelen

“Sinds een jaar heb ik een individuele plek op educatieve tuin Geelkruid. Dat betekent dat ik daar zelfstandig aan het werk ben. Maar ik kom hier al veel langer. Mijn schoonmoeder werkte hier als vrijwilliger en dat heb ik ook een tijd gedaan. Toen hier een plek vrijkwam, heb ik zelf het initiatief genomen te solliciteren. Carola Jonker, die ik dus ook al heel lang ken, coördineert hier de boel en werkt mee aan de structuur die ik nodig heb. Ik weet

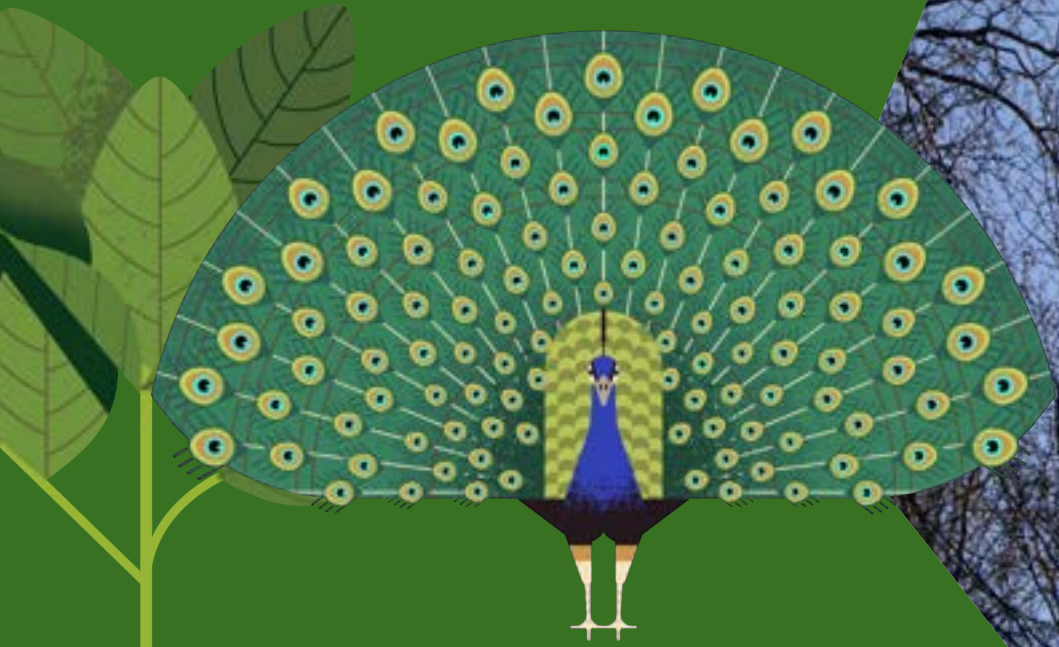
graag van te voren waar ik aan toe ben. Ook al ben ik niet in dienst van Natuurstad, voel ik me onderdeel van de organisatie en heb het erg naar mijn zin. Natuurstad is heel sociaal. Ik kan ook allerlei cursussen doen, zoals de BHV en een cursus Bosmaaien. En als ik iets anders wil, moet ik het aangeven. Dat is fijn, want ik hoop dat ik me kan blijven ontwikkelen.”

Saskia Janssens, Jobcoach Rotterdam Inclusief

“Er werken bij Natuurstad negen medewerkers gedetacheerd vanuit de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). Mijn collega’s en ik komen regelmatig langs om te kijken hoe het gaat. Ook hebben we coach-/ontwikkelgesprekken en helpen we de medewerkers bij zaken die ze lastig vinden. Elmar en Carola zijn echt een super duo. Ze hebben de tuin helemaal op orde, alles loopt op rolletjes.”

6 Zichtbaarheid

Natuurstad werkt als jonge, zelfstandige organisatie aan het verbeteren van haar bekendheid bij Rotterdammers, bezoekers van buiten de regio, maar ook bij regionale en landelijke partners. Dat begint bij zichtbaarheid van de locaties in de wijk en van het activiteitenaanbod bij bewoners en scholen. Het vergroten van de maatschappelijke impact staat daarbij altijd voorop. Meer bezoekers op de kinderboerderijen en tuinen en meer deelnemers aan de activiteiten betekent een groter rendement uit de missie van Natuurstad: een optimale bijdrage leveren aan een groenere en daardoor aantrekkelijke, milieubewuste en gezondere stad.

Marketing en communicatie

Natuurstad zet haar visie, missie en strategie in op de kinderboerderijen en tuinen, in haar lessen, activiteiten en in al haar schriftelijke en digitale uitingen. In het Marketing- en communicatieplan zijn analyses gemaakt van de stakeholders en doelgroepen van Natuurstad, met als belangrijkste doelstellingen het uitbreiden van de communicatie-infrastructuur en het verder ontwikkelen en inzetten van de unieke eigen identiteit, kracht en uitstraling van elke kinderboerderij of tuin. Anderzijds staat het tot leven brengen van het relatief nieuwe merk 'Natuurstad' centraal: landelijk en bij Rotterdamse collega's in de groene sector. Vanzelfsprekend wordt de huisstijl van Natuurstad consequent toegepast op alle

digitale uitingen en in druk – van een activiteitenposter tot dit Jaarverslag. De website biedt ruime en heldere informatie over het aanbod en de locaties van Natuurstad en wordt voortdurend verder ontwikkeld. Daarnaast hebben veel kinderboerderijen en tuinen eigen pagina's op social media, zoals Facebook en Instagram, waarmee zij in contact staan met buurtbewoners. In de zomer van 2022 zijn de resultaten van het eerste klanttevredenheidsonderzoek (KTO) gedeeld via de website en social media kanalen van Natuurstad.

Natuurstad in de media

In 2022 kon Natuurstad weer naar buiten treden met projecten, samenwerkingen en bijzondere gebeurtenissen. Een deel hiervan werd opgepakt door diverse (online) media. Een greep uit deze momenten: de opening van het eerste Voedselbosje op de Nord Anglia School in samenwerking met IVN Natuureducatie in maart. Later in het jaar een vervolg met de aanleg van de tweede reeks Voedselbosjes op een aantal scholen en een kinderdagverblijf. In juni deed Rijnmond verslag van de nieuwe les 'De reis van de radijs,' bijgewoond door wethouder Karremans. De les werd ontwikkeld in opdracht van gemeente Rotterdam. In september hielden de kinderboerderijen van Natuurstad hun eerste avondopenstelling, waarover de lokale pers een aantal berichten plaatste. Ook was Radio Rijnmond in september aanwezig bij de opening van het nieuwe lesproject dat

Natuurstad ontwikkelde voor basisschool De Blijberg. Kinderboerderij De Kraal kwam in het najaar extra in de online aandacht nadat medewerkers zich tijdelijk ontfermden over een groep cavia's die waren gedumpt in het Kralingse Bos, in de buurt van de kinderboerderij. Ook deed influencer/vlogger Wildebras op De Kraal verslag van de geboorte van Kune Kune-varkentjes; Wildebras was voor zijn video's in 2022 op meerdere locaties van Natuurstad. In november besteedden meerdere media aandacht aan de Landelijke Boomfeestdag, waarbij Natuurstad traditiegetrouw op een aantal locaties samen met basisschoolleerlingen bomen plantte om de stad verder te vergroenen.

Begin 2022 konden de kinderboerderijen en tuinen van Natuurstad weer als voorheen hun deuren openen voor bezoekers. Hiermee kwam de 'druktemeter' op de website te vervallen en kregen activiteiten weer de volle aandacht via de website, social media kanalen en natuurlijk op de locaties zelf. Op deze kanalen deelde Natuurstad ook informatie over natuur, duurzaamheid en belangrijke en mooie Natuurstad-momenten. Op het gebied van communicatie is samengewerkt met partners als IVN Natuureducatie, Rotterdams Weerwoord en de gemeente Rotterdam. Zo werd op locaties, via speurtochten en online onder meer aandacht besteed aan 'De 10 van 010:' tien dieren en planten die symbool staan voor de biodiversiteit in Rotterdam.

Rob van Dalen, Medewerker Communicatie

Aan het woord

Zoveel mogelijk Rotterdammers bereiken

“Mijn functie is nieuw, ontstaan uit de organisatieaanpassing van 2021. Hierdoor zijn we sinds medio 2022 met z'n tweeën op Marketing & Communicatie en is er dus meer mogelijk. Onze doelen zijn zoveel mogelijk Rotterdammers bereiken en het ‘merk’ Natuurstad in de wereld zetten. De basis ligt er; het is nu zaak dit verder uit te bouwen. Gezondheid en leefstijl, en respect voor groen en dieren zijn thema's waarmee we zoveel mogelijk Rotterdammers willen bereiken.”

Nog vaker en beter informeren

“Het informeren gebeurt onder andere op de locaties. In het voorjaar van 2023 krijgen De Enk en De Kraal nieuwe bewegwijzering en bebording. Ook is op De Bokkesprong in 2022, in samenwerking met Rotterdams Weerwoord, een reeks bordjes geplaatst om bezoekers te informeren over het klimaat en weer, en hoe je daar als inwoner op kleine schaal ook zelf invloed op kan uitoefenen. We bereiken jaarlijks zo'n 50.000 leerlingen van basisscholen via de lessen op locatie; vorig jaar ook

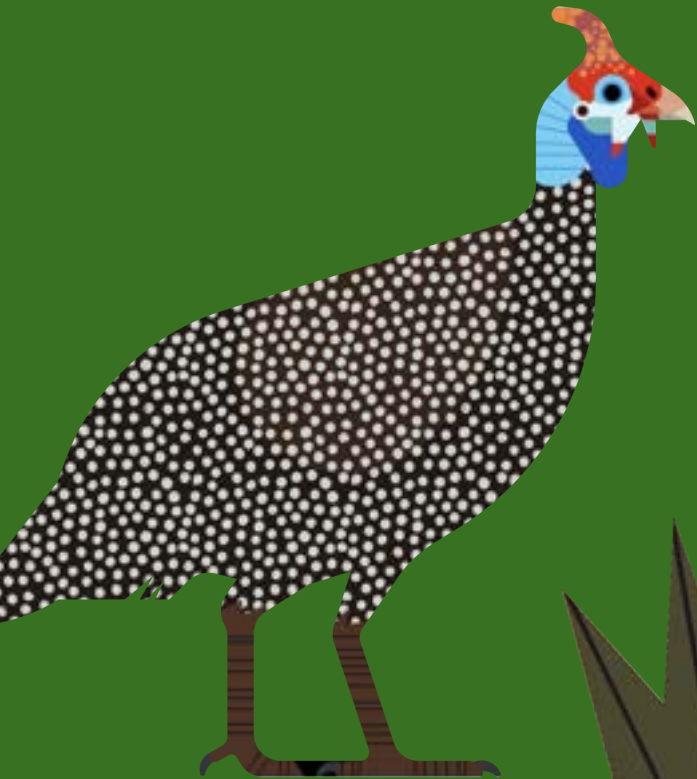
daarbuiten. In samenwerking met gemeente Rotterdam zijn lessen over afvalscheiding gegeven, met IVN hebben we Voedselbosjes aangelegd op schoolpleinen en we begeleiden De Blijbergsschool bij lessen in hun schooltuin.”

Social media-bereik steeg

“Ook het bereik via de website en social media steeg zo'n 15 - 25%, algemeen en ook via de kanalen van de locaties. Het plan is om naast nieuwsberichten en activiteiten/ evenementen meer inhoudelijke informatie via social media te verspreiden, voor nog meer resultaat.”

7 Bedrijfsvoering

Bezoekers en gebruikers kennen Natuurstad natuurlijk vooral van de kinderboerderijen, de tuinen en de lessen. Maar achter de schermen wordt ook veel werk verricht op het Bedrijfsbureau van Natuurstad; specialisten op het gebied van personeel en organisatie, financiën, onderhoud, logistiek, huisvesting, facilitaire dienstverlening, communicatie en marketing, inkoop en managementondersteuning. De juridische dienstverlening en het beheer van de ICT-infrastructuur heeft Natuurstad uitbesteed. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de organisatie en de bedrijfsvoering van Natuurstad in 2022.

Samen doorgroeien

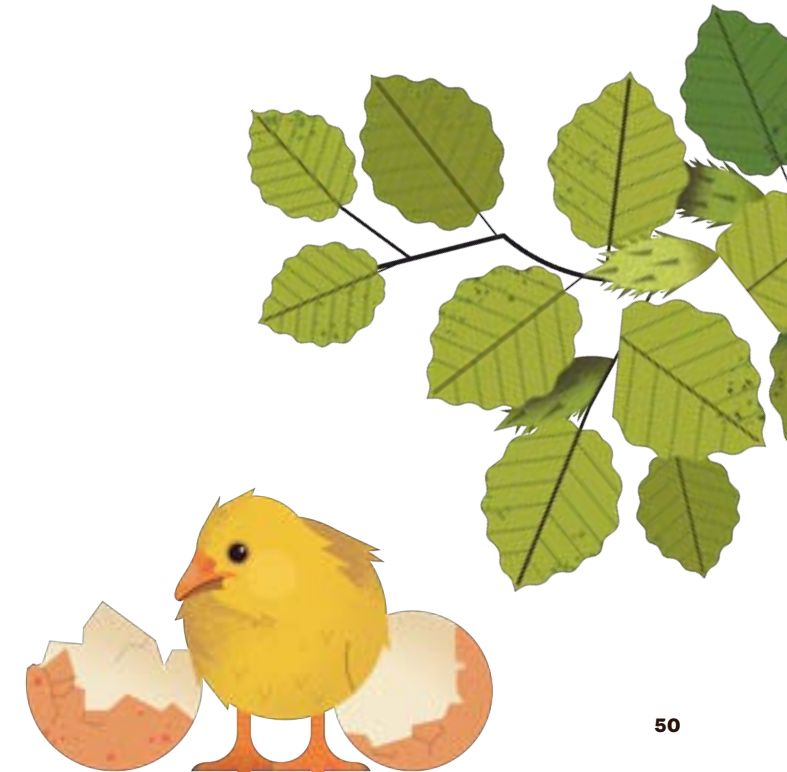
Vanaf 2022 is de organisatieaanpassing 'Samen Doorgroeien' doorgevoerd. Daarmee sluit de organisatiestructuur van Natuurstad beter aan op de uitvoering van de strategische doelstellingen van de organisatie, de evaluatie van de pilot 'Productgericht Werken' en de uitkomsten van het eerste medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) uit 2020. Kortom: de aangepaste organisatiestructuur helpt Natuurstad door te groeien in haar producten en werkgebieden.

De directie heeft in 2022 samen met het MT en de OR elk kwartaal de ontwikkelingen vanuit Samen Doorgroeien geëvalueerd. Op die manier is een vinger aan de pols gehouden en gemonitord of de doelstellingen die we met de organisatieaanpassing wilden bereiken, ook gehaald worden. Deze doelstellingen zijn onder andere:

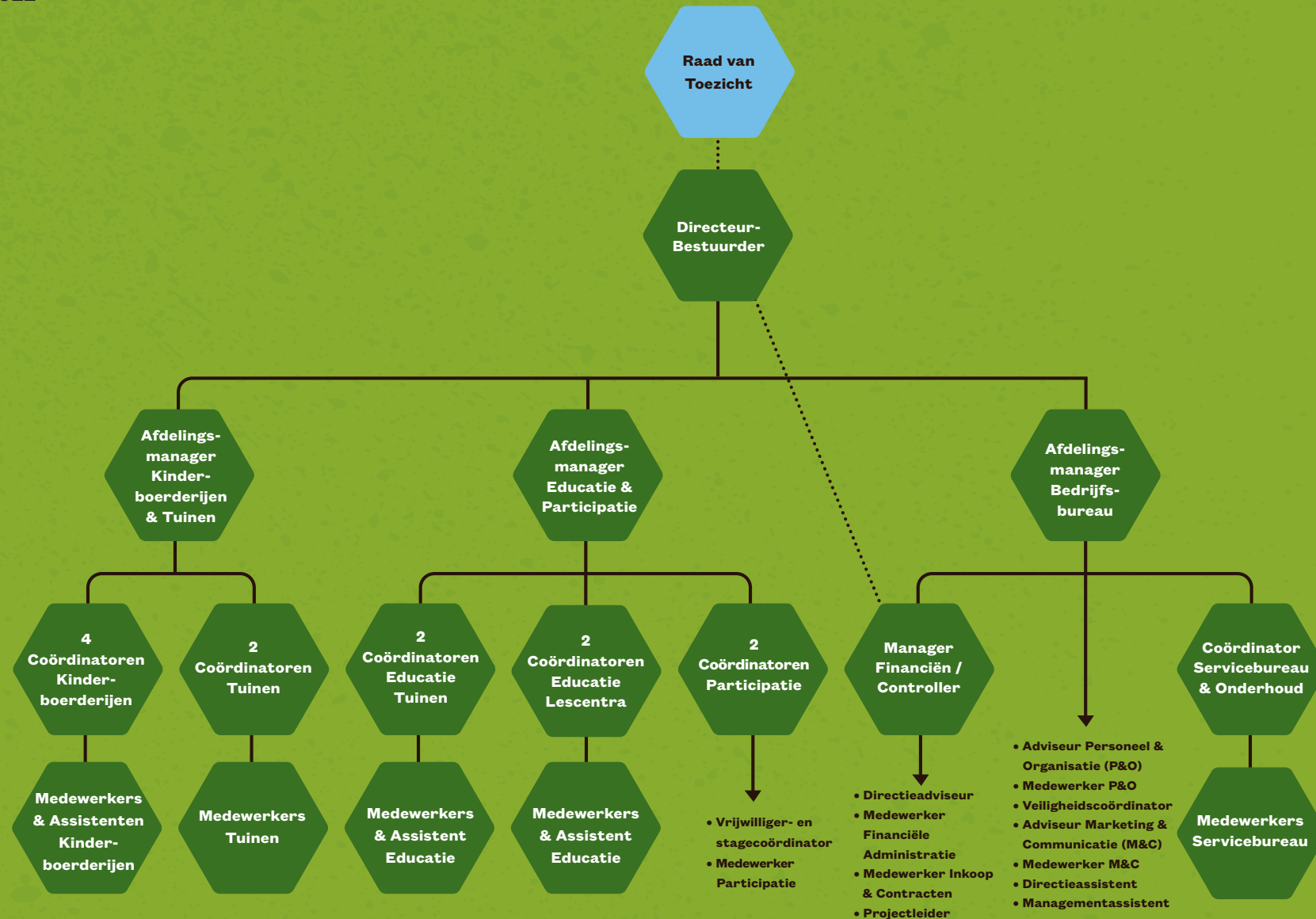
- een heldere organisatiestructuur en duidelijke functiebeschrijvingen;
- kortere communicatielijnen;
- het verkleinen van de afstand tussen de locaties en het MT;
- het verlagen van de werkdruk, bijvoorbeeld door formatie-uitbreiding;
- het productgericht én gebiedsgericht werken;
- Participatie, naast Recreatie en Educatie.

Diverse positieve punten zijn vanuit directie, MT en OR benoemd: duidelijk is dat de nieuwe structuur werkt. Leidinggevendenden ontwikkelen zich in het leiderschapstraject. Er is minder afstand tot het MT en medewerkers spreken elkaar gemakkelijker aan - ook richting hun leidinggevende. Daarnaast ervaart het Bedrijfsbureau het nieuwe functiehuis als zeer positief.

Naar aanleiding van het laatste evaluatiemoment in 2022 zal aandacht besteed worden aan het evalueren van de overlegstructuren, zoals het productoverleg, gebiedsoverleg en teamoverleg per locatie. Er zal vooral bekeken worden hoe efficiënt alle overleggen worden benut. Ook is afgesproken dat iedere coördinator na een half jaar een evaluatiegesprek heeft. Coördinatoren gaan op hun beurt in overleg met hun A-medewerkers, om de taken en resultaatafspraken te verhelderen. Daarbij krijgt vooral de tijdsbesteding aan leidinggeven bij de coördinatoren voldoende aandacht.

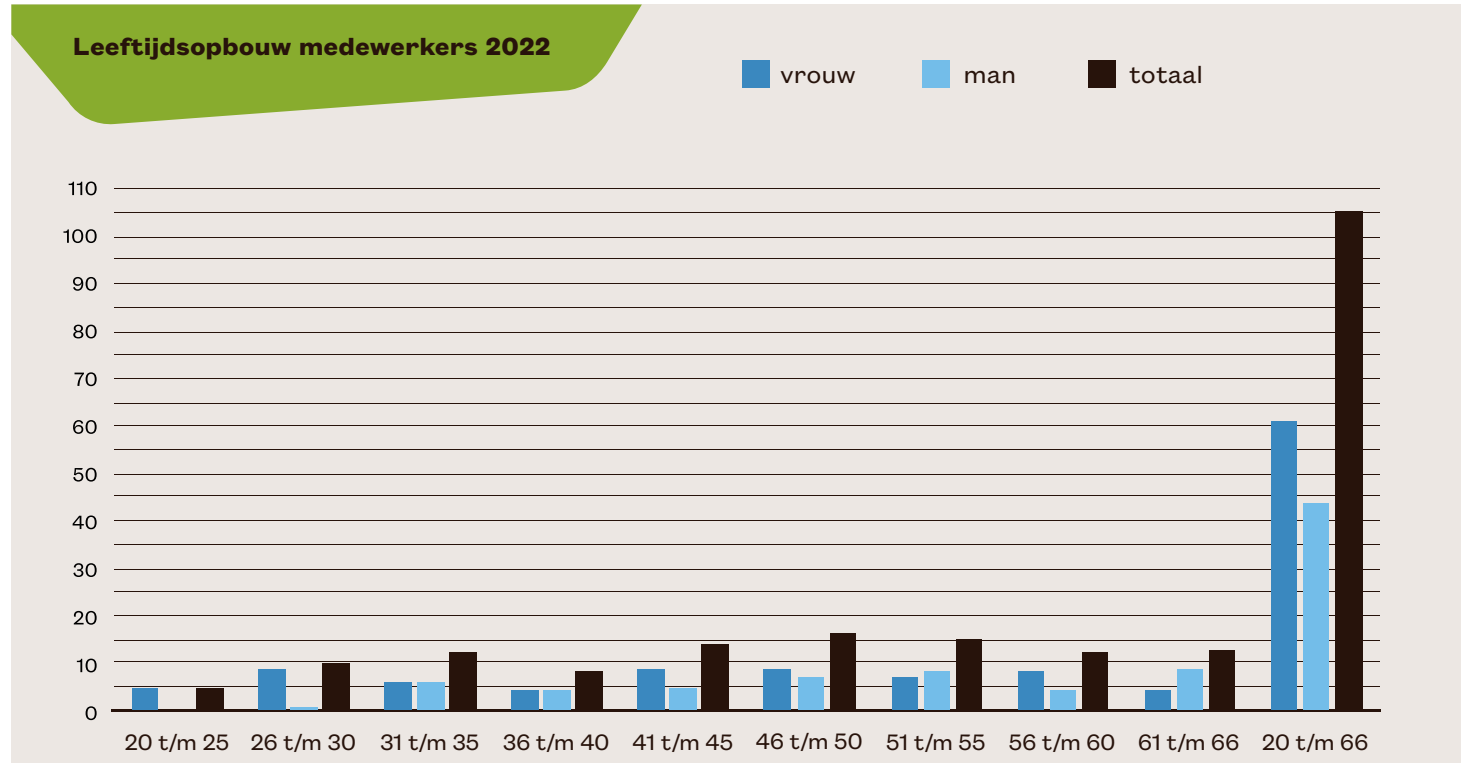

Organisatie per 2022

Personeel

Eind 2022 waren bij Natuurstad in totaal 105 medewerkers in dienst, met een formatie van 100,79 fte en een bezetting van 92,36 fte. 80 werknemers hadden een contract voor onbepaalde tijd en 25 werknemers een contract voor bepaalde tijd (24 vaste werknemers, 1 Beroepsbegeleidende Leerweg, BBL). In 2022 zijn 26 nieuwe werknemers in dienst gekomen en 15 werknemers uit dienst gegaan. Onderstaande infographic laat zien dat de gemiddelde leeftijd van de medewerkers van Natuurstad tussen de 41 en 50 jaar ligt. De aanstelling van nieuwe medewerkers zorgde vooral bij de afdeling Kinderboerderijen & Tuinen voor verjonging van de leeftijdsopbouw:

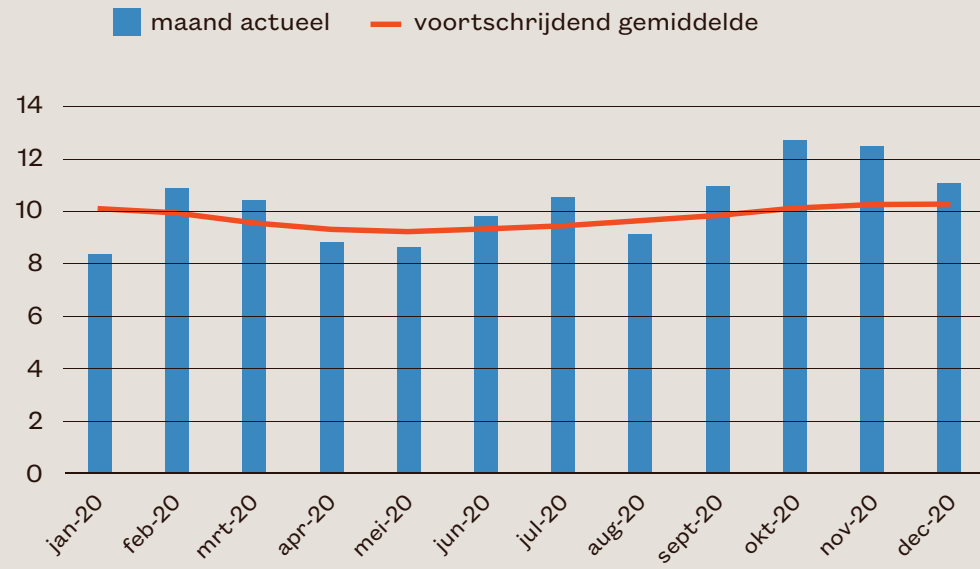
Verzuim 2022

Het verzuimpercentage over geheel 2022 bedroeg 10,9%. In het laatste kwartaal van 2022 is het verzuimpercentage gestegen ten opzichte van de eerste drie kwartalen van 2022. Deze toename werd vooral veroorzaakt door een hoger kortdurend verzuim, veelal veroorzaakt door griep en COVID-19. In het laatste kwartaal was een aantal langdurige verzuimdossiers in de afrondende fase. De verwachting is daarom dat Natuurstad in 2023 een lager langdurig verzuim zal kennen.

Leeftijdscategorieën

We zien in de leeftijdscategorie van 31-35 jaar een relatief hoog aantal verzuimmeldingen, naast die van de leeftijdscategorieën tussen 61-65 jaar. De leeftijdscategorie tussen de 31-35 jaar heeft normaliter te maken met een thuissituatie waarin regelmatig seizoensgebonden ziektes voorkomen, waardoor het aannemelijk is dat deze groep medewerkers sneller ziek wordt. Dit geldt ook voor de groep van 61-65 jaar, aangezien dit een kwetsbaardere groep is.

Voortschrijdend verzuim 2022

Frequent verzuim

De gemiddelde ziekmeldfrequentie (het gemiddelde aantal verzuimmeldingen per werknemer, omgerekend op jaarbasis) was 1,76 in 2022, met een relatief hoog aantal werknemers met 3 of meer verzuimmeldingen. Ook in 2022 is hieraan door leidinggevenden aandacht besteed, onder meer door het voeren van zogenaemde frequent verzuim-gesprekken. Zo'n gesprek voert een leidinggevende met medewerkers die in een jaar meer dan 3 keer ziek waren. Doel is te achterhalen wat de redenen van de verzuimmeldingen is. Over het gehele jaar genomen, is de frequentie te hoog geweest; het frequent verzuim zal dus teruggedrongen moeten worden. Hiervoor maken leidinggevende ook gebruik van het jaarlijkse 'Goede gesprek,' waarin duidelijke werkafspraken worden gemaakt. Doel is een duurzame werkomgeving te creëren waarin medewerkers in hun kracht kunnen staan.

In oktober 2022 is Natuurstad Rotterdam overgestapt naar een nieuwe arbodienst, namelijk ADXpert. Het doel is vooral het structureel verbeteren van de verzuimbegeleiding, het verbeteren van de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers en uiteindelijk het terugdringen van verzuim. In januari 2023 zal een evaluatie plaats vinden om de verwachtingen en bevindingen met elkaar te delen. Vooralsnog lijkt Natuurstad hier de juiste weg te zijn ingeslagen en blijven de leidinggevenden volop aandacht geven aan de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers.

Veiligheid

Voor de veiligheid van haar medewerkers heeft Natuurstad een Veiligheidscoördinator en een Vertrouwenspersoon. Op elke locatie van Natuurstad is tijdens openingsuren altijd tenminste één EHBO-er/ BHV-er aanwezig. Alle kinderboerderijen zijn voorzien van een AED. Leidinggevenden, medewerkers op de locaties, het Onderhoudsteam en het Servicebureau van Natuurstad voeren samen met de Veiligheidscoördinator het Plan van Aanpak naar aanleiding van de Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uit. Daarbij werkt Natuurstad nauw samen met het cluster Stadsontwikkeling van de gemeente Rotterdam, die eigenaar is van de locaties en terreinen. Eind 2022 zijn, op drie punten na, alle actiepunten uit de RI&E afgehandeld. De Veiligheidscoördinator is tevens verantwoordelijk voor

de planning van de opleidings- en herhalingscursussen EHBO, BHV en Ontruiming, de jaarlijkse keuring van machines, de procedure Ongevallen, beoordeling van thuiswerkplekken en het Arbojaarplan.

Bij de vertrouwenspersoon werden in 2022 zes meldingen gedaan - meer dan voorgaande jaren. De meldingen hadden betrekking op gevoelens van intimidatie en pesten op de werkvloer. De vertrouwenspersoon heeft gesprekken met de betreffende medewerkers gevoerd, hen advies gegeven of verwezen naar deskundigen en de signalen en tendensen besproken met de organisatie.

MTO

Het eerste medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) na de verzelfstandiging van Natuurstad is in december 2020 door een externe partij uitgevoerd; deze nulmeting werd eind 2022 gevolgd door een 1-meting. Opnieuw was er een hoge respons (73%) en hebben vrijwel alle collega's plezier en trots in het werken voor Natuurstad. Natuurstad kreeg van hen het samenvattende rapportcijfer 7,5. Een aantal aandachtspunten, zoals ervaren werkdruk, verbetering van de onderlinge samenwerking en het verkleinen van de afstand tussen MT en medewerkers, zal vanaf 2023 in een nieuw Plan van Aanpak worden geadresseerd. Tot eind 2024, wanneer het derde MTO van Natuurstad is gepland, wordt de voortgang gemonitord en regelmatig naar de medewerkers gecommuniceerd.

PenO-beleid

In 2022 zijn de volgende projecten gestart of afgerond:

- strategisch PenO-beleid vastgesteld;
- beleid hybride werken geïntroduceerd;
- fase 3 van de organisatieaanpassing 'Samen Doorgroeien' is gestart en het leiderschapstraject is afgerond; in 2023 staat een terugkomdag en het vervolgtraject op de agenda;
- het opleidingsbeleid en opleidingsplan zijn in voorbereiding;
- wijziging arbodienstverlener;
- wettelijke aanpassingen ingevoerd in augustus 2022 zijn doorgevoerd en verwerkt;
- introductie van vernieuwd en geactualiseerd digitaal Personeelshandboek.

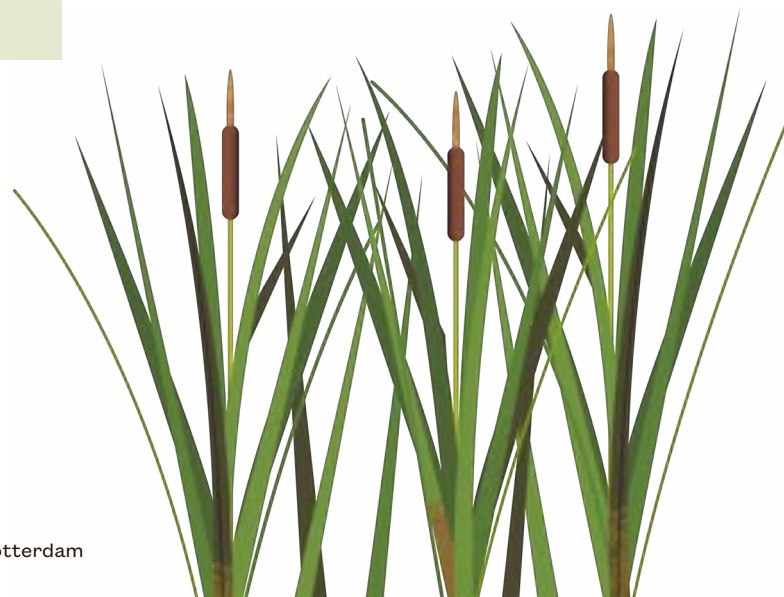
Verder is voor onderstaand beleid instemming van de OR verkregen, waarna vaststelling volgde:

- Procedure incidentenmelding en formulier
- Protocol Overlijden
- Beleid Bijzondere Doelgroepen
- Hybride werken beleid
- Wijziging Arbodienstverlening
- Aanpassing arbeidsovereenkomst
- AVG Documentatie
- Opleidingsovereenkomst

Maatschappelijk verantwoord inkopen

Natuurstad hanteert een duurzaam inkoopbeleid en volgt de duurzaamheidscriteria, zoals deze door PIANOo en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zijn opgesteld. Hiermee geeft Natuurstad het goede voorbeeld aan medewerkers, bezoekers, gebruikers en partners. Om hierin nog meer stappen te zetten, is het project Duurzame Inkoop gelanceerd om verdere verduurzaming van de inkoop- en bestelprocessen onder de loep te nemen. Dit project is onderdeel van het innovatieprogramma Groen & Gezond, waarmee Natuurstad uitvoering geeft aan haar strategie voor 2020-2023.

In maart 2022 is het Inkoopproces vastgesteld en uitgerold binnen de organisatie. Het opstellen en in gebruik nemen van dit proces was één van de doelstellingen van het project Duurzame Inkoop. Het is een levend document dat regelmatig geëvalueerd en bijgesteld wordt en dat duidelijkheid geeft voor alle medewerkers. Doel van het proces is nog efficiënter inkopen, kortere lijnen en betere aansluiting op de missie en visie van Natuurstad. Vrijwel iedere leverancier en bestelling wordt door het team van inkoop getoetst op duurzaamheid, waarbij een afweging wordt gemaakt van kosten versus materiaalkeuze. Het centrale Servicebureau van Natuurstad monitort vervolgens de bestelhoeveelheden, levertijden en voorraden op de locaties.

Risicomanagement

Om de bedrijfsvoering te optimaliseren, professionaliseert Natuurstad haar risicomanagement. Met een externe adviseur is door het MT in 2021 een systematische inventarisatie gemaakt van risico's. Daaruit is een top 10 geprioriteerd, oorzaken en gevolgen zijn geanalyseerd, er zijn preventieve en repressieve beheersmaatregelen getroffen en risico-eigenaars en actiehouders aangewezen. Deze top 10 is besproken met de Raad van Toezicht en in het voorjaar van 2022 door het MT geactualiseerd. Ook zijn de financiële en administratieve risico's verder teruggedrongen. Met deze aanpak kan Natuurstad organisatiebrede, maar ook specifiekere risico's op tijd onderkennen, beheersen, reduceren en monitoren. De Management Letter van de accountant over 2022 benoemt op dit vlak nog een aantal aandachtspunten die in 2023 zullen worden opgepakt.

Onderhoud

Vanuit het huurdersonderhoud voldoen alle accommodaties van Natuurstad minimaal aan niveau 3 van de NEN 2767 (redelijk onderhouden). De terreinen voldoen aan CROW niveau B (beeldkwaliteit terreinen voldoende), conform de onderhoudsafspraken met de gemeente. Het huidige Meerjarige Onderhoudsplan (MJOP) voor het huurdersonderhoud is in 2020 opgesteld. De eerstvolgende NEN 2767 herinspectie vindt plaats in 2023.

Waar accommodaties of terreinen niet meer aan het minimale onderhoudsniveau voldeden, is in 2022 planmatig huurdersonderhoud (instandhoudingsonderhoud) uitgevoerd, zoals het uitvoeren van schilderwerk, het vervangen van afgeschreven opstallen en kapotte hekwerken. In 2022 zijn de voorbereidingen getroffen voor het aanbesteden van stalverbeteringen (uitvoering 2023) in het kader van het verbeteren van dierenwelzijn (koeien van de band) en het aanbesteden van het vervangen van houten opstallen in duurzame alternatieven vanaf 2023. Daarnaast is met de bouw van het eerste state-of-the-art pluimveeverblijf 2.0 gestart op De Blijde Wei. Bij succes wordt dit verblijf geïntroduceerd op meer kinderboerderijen.

In samenwerking met de gemeentelijke clusters Stadsontwikkeling en Maatschappelijke Ontwikkeling is het programma van eisen opgesteld voor een nieuwe kantoorruimte voor De Beestenboel. Maandelijks vindt er overleg plaats tussen Natuurstad en Stadsontwikkeling. In 2022 afgelopen jaar is deze samenwerking verbeterd. Door een intensievere overlegstructuur en kortere lijnen worden meldingen beter opgepakt en sneller uitgevoerd. In het laatste kwartaal van 2022 is Stadsontwikkeling gestart met het opstellen van een nieuw MJOP voor de gebouwen die Natuurstad huurt van de gemeente Rotterdam. Het huidige MJOP dateert uit 2018 en kleinere gebouwen waren hierin bijvoorbeeld niet

opgenomen. Vanaf 2023 geschiedt het onderhoud volgens het nieuwe MJOP.

Door de COVID-19-maatregelen en door schaarste van materialen zijn niet alle geplande onderhoudswerkzaamheden in 2022 uitgevoerd. Deze worden zoveel als mogelijk in 2023 uitgevoerd. Vanuit de locaties zijn in 2022 ongeveer 375 storingen, gebreken en wensen gemeld bij team Onderhoud. Hiervan is ruim 90% afgehandeld en/of uitgevoerd. Met nieuwe software zullen medewerkers in 2023 makkelijker en sneller een storing kunnen doorgeven via een smartphone of iPad.

Verhuur

Alle verhuur van ruimtes door Natuurstad sluit aan bij het NME-beleid van de gemeente Rotterdam en zoals staat vermeld in het verhuurbeleid van Natuurstad. De verhuur wordt uitgevoerd op basis van een eenduidige prijslijst voor alle locaties van Natuurstad, een kostendekkende huurprijs en conform de regels voor belaste verhuur. Verhuringen door Natuurstad worden voor minimaal 90% gebruikt voor met heffing van omzetbelasting belaste prestaties. Natuurstad is met de Belastingdienst in overleg over btw-vrijgestelde huurcontracten, om sommige, met name maatschappelijke, huurders beter te kunnen accommoderen. Dit komt de gewenste bredere inzet van het maatschappelijk vastgoed ten goede.

Jenny Busch - Directieassistent

Continu uitgedaagd, dat is prettig

“Een aantal jaar geleden heb ik het interim-werk verruild voor een vaste baan en dat bevalt nog steeds. Ik ben geen secretaresse zoals iedereen normaliter voor zich ziet; ik draai ook graag eigen projecten. De uitwerking van de Lief en Leed-regeling en het AVG-beleid, en de goedkeuring daarvan in MT en OR, zijn daar voorbeelden van. Net als de onboarding van nieuw personeel binnen de organisatie. In afstemming met PenO hebben mijn collega Chantal en ik alle stappen hieromtrent in kaart gebracht en naar de afdelingen gecommuniceerd. Ik word bij Natuurstad continu uitgedaagd, dat is prettig.”

Positieve energie

“Het vertrek van de vorige directeur-bestuurder bracht veel werk met zich mee. Omdat we een half jaar zonder directeur zaten, heb ik me - in samenspraak met de MT-leden - meer gericht op de projectmatige werkzaamheden. Dit leidde onder meer tot het oppakken van onze deelname aan de natuurfilm ‘Wild Port of Europe’. Ook het organiseren van het afscheid van de directeur en het Eindejaarsfeest in december heb ik in deze periode voor mijn rekening genomen. Ik heb altijd met plezier voor en met Louise gewerkt, tegelijkertijd vind ik het een mooie uitdaging om samen met Mardjan een nieuwe fase van Natuurstad in te gaan. Met haar

enthousiasme en energieke uitstraling was binnen een seconde duidelijk dat we een warme klik hebben. Met Mardjan aan het roer heb ik er dan ook enorm veel zin in om de aankomende jaren verder aan de slag te gaan bij Natuurstad.”

**Aan het
woord**

Deel 2

Verslag Raad van Toezicht

Een Raad van Toezicht informeert zich, analyseert, stelt de juiste vragen en houdt de bestuurder een spiegel voor. Daarmee is de toezichthouder adviseur, klankbord, werkgever van de bestuurder en toezichthouder in één. Hieronder een kort verslag over het jaar 2022.

Overleg in 2022

De Raad van Toezicht heeft in 2022 zes keer vergaderd, waarvan twee keer met de directeur-bestuurder. Verder hebben de voorzitter en de vicevoorzitter van de Raad twee keer overleg gevoerd met (een afvaardiging van) de Ondernemingsraad. Rond de besluitvorming over de aanstelling van de directeur-bestuurder en de werving van de nieuwe bestuurder is door de commissie Remuneratie en de voorzitter veelvuldig overleg gevoerd. De Auditcommissie heeft drie keer vergaderd: over de jaarrekening, het jaarlijks gesprek met de accountant en een kennismaking met de nieuwe controller en nieuwe accountant.

Toezicht

In zijn rol van toezichthouder is de Raad verantwoordelijk voor het toezicht op het beleid van de bestuurder, de realisatie van de strategische doelstellingen van de organisatie en de wijze waarop het bestuur het beleid uitvoert. In dat kader zijn het jaarverslag en jaarrekening over 2021 besproken en vastgesteld. Verder zijn het

jaarplan 2023, de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026 goedgekeurd. De Raad is aan de hand van de viermaandsrapportages uitvoerig geïnformeerd over de voortgang van het Strategisch Plan 2020-2023 en de gang van zaken binnen Natuurstad.

Advies

Tijdens de vergaderingen heeft de Raad de directeur-bestuurder onder meer geadviseerd over een statutwijziging in het kader van de WBTR, de btw-positie, het Dierenwelzijnsbeleid en de PenO-strategie van Natuurstad.

Samenstelling

Twee leden hebben in 2022 de Raad van Toezicht verlaten: Zineb Seghrouchni (per januari) en Margreet Leenders (per juni). Door de keuze om het aantal leden terug te brengen naar 5 ontstond slechts één vacature. Hiervoor is een externe wervingsprocedure gevolgd. Wanneer het college van b en w de voordracht van de gewenste kandidaat begin 2023 heeft goedgekeurd, zal de Raad weer uit vijf leden bestaan.

Jan Bekkers - Lid Raad van Toezicht

Financieel gezond - een knappe prestatie

“De Raad van Toezicht had veel op het bord vorig jaar. Bij de oprichting van Natuurstad wisten we al dat we na enkele jaren terug moesten van zeven naar vijf leden. Dat is organisch gegaan en ik moet zeggen: het is goed te doen. Als lid van de Auditcommissie had ik het ook wat drukker vanwege de aanbesteding van de nieuwe accountant en de werving van een tijdelijke controller. Het is overigens fijn dat dit gelukt is, want de timing was, door de vele verschuivingen en werkzaamheden, niet optimaal.”

“Kijkend naar de Jaarrekening vind ik dat Natuurstad een knappe prestatie heeft geleverd. Ze zijn financieel gezond, terwijl er veel extra inhuur was vanwege personeelstekorten en uitval, én alles veel duurder is geworden.”

Verstandige keuze

“Het selectieproces van de nieuwe bestuurder is gegaan zoals het hoort. We zijn keurig geïnformeerd over het proces en ook heel enthousiast over Mardjan. Mijn eerste indruk: een échte directeur die weet van aanpakken; ze kan goed luisteren en neemt mensen mee in processen.”

Laatste jaar in RvT

“In september stop ik met de RvT. Dan moet de OR op zoek naar een vervanger, die zij voordraagt aan het college van b en w. Ik heb vanuit het oogpunt van medezeggenschap een speciale rol binnen de RvT, zoals in de statuten staat. Deze rol betekent dat ik vaak laveer tussen verschillende belangen. Tot slot: ook al moet er nog veel gebeuren, ik heb alle vertrouwen in de toekomst van deze club.”

**Aan het
woord**

Deel 3

Verslag Ondernemingsraad

Medezeggenschap is binnen Natuurstad volgens de Wet op de Ondernemingsraden (WOR) belegd bij de Ondernemingsraad (OR), die sinds 18 september 2019 actief is.

Verkiezingen

2022 was het jaar van de verkiezingen voor de nieuwe Ondernemingsraad. Voor de verkiezing in oktober hadden zich 8 kandidaten verkiesbaar gesteld. Ruim 72% van de collega's heeft zijn stem uitgebracht en op basis daarvan is per november een nieuwe ondernemingsraad samengesteld. Deze bestaat uit 7 leden: Richard Buitendijk (voorzitter), Paul de Wind (secretaris), Mariëlle van der Heeden (plaatsvervangend voorzitter), Daan Smit (plaatsvervangend secretaris) en de algemene leden Wendy Pot, Arko van der Lugt en Silvester Kaashoek. De samenstelling geeft een goede afspiegeling van de organisatie; in december heeft de nieuwe OR de cursus Wet op de Ondernemingsraden (WOR) gevolgd.

Samen Doorgroeien

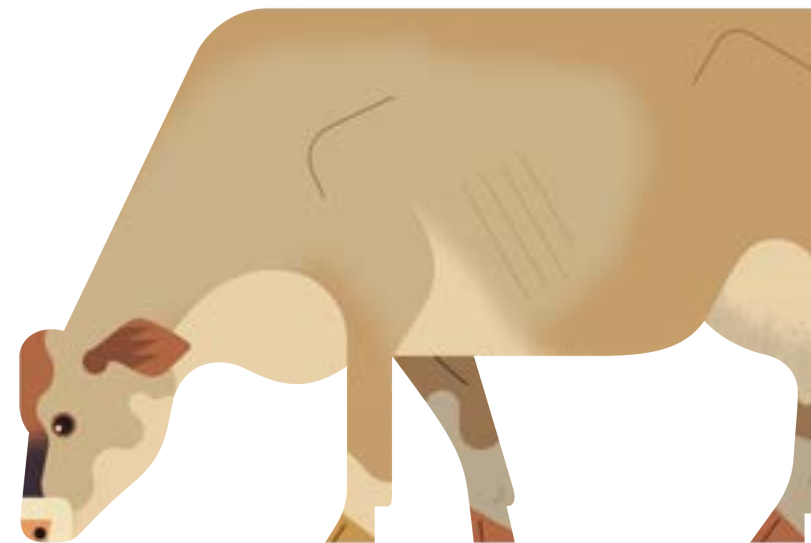
Vanaf 2022 werd gewerkt volgens het nieuwe functiehuis en de nieuwe organisatiestructuur van de organisatieaanpassing 'Samen Doorgroeien.' Deze heeft de ondernemingsraad samen met de directeur-bestuurder elk kwartaal uitvoerig geëvalueerd. In 2022 heeft de OR 12 overleggen en 6 overlegvergaderingen met de directeur-bestuurder gevoerd.

Advies en instemming

De ondernemingsraad is betrokken geweest bij de aanstelling van de nieuwe directeur door onderdeel uit te maken van de sollicitatiecommissie en heeft daarin een positief advies gegeven aan de Raad van Toezicht. Naast het adviesrecht heeft de ondernemingsraad instemmingsrecht. Er zijn in 2022 door de directeur-bestuurder 14 instemmingsverzoeken ingediend. Zo heeft de ondernemingsraad onder meer ingestemd met het Arbobeleid, de nieuwe Arbodienstverlener, het beleid Hybride werken, de opleidingsovereenkomst, het AVG-beleid en met diverse vacatures.

Babbeluurtje

Om contact te houden met de achterban heeft de OR een aantal keer een digitaal babbeluurtje georganiseerd. Iedereen kon hierbij aansluiten en vragen stellen aan de OR. De ondernemingsraad vergadert in principe eens per vier weken. De OR van Natuurstad heeft elke maand een Overlegvergadering met de directeur-bestuurder van Natuurstad; tweemaal per jaar vindt ook een gesprek met de RvT plaats. Jaarlijks organiseert de OR daarnaast een aantal verdiepings- en beleidsbijeenkomsten met de directeur-bestuurder. Ten slotte neemt de OR tweemaandelijks deel aan de OR-vergaderingen van organisaties die zijn aangesloten bij de cao Vermo.

Richard Buitendijk - Voorzitter Ondernemingsraad

Nieuwe OR goede afspiegeling personeel

“In september waren de OR-verkiezingen. Omdat dit veel voorbereiding vraagt, zijn we daar in januari-februari al mee begonnen. De reglementen moesten worden aangepast, nieuwe kandidaten gepeild en we gingen op zoek naar een systeem om digitaal te stemmen. In de nieuwe OR zijn vijf van de zeven leden nieuw. Alleen Mariëlle van der Heeden en ik zijn ‘oudgedienden;’ wij beiden zijn ook plaatsvervangend voorzitter en voorzitter. Het is fijn dat deze OR een goede afspiegeling is van het personeel, en daar is met de werving van verkiesbare kandidaten ook op gestuurd.”

Meer aan de voorkant betrokken

“Met de wisseling van de bestuurder verandert ook de werkwijze van deze OR een beetje. Met Mardjan zullen we meer aan de voorkant - al tijdens besluitvormingsprocessen - betrokken zijn. Dat betekent dat wij erg goed moeten weten wat er speelt in de organisatie. Informatie ophalen bij de mensen is dan ook een van onze prioriteiten.”

Aan het woord

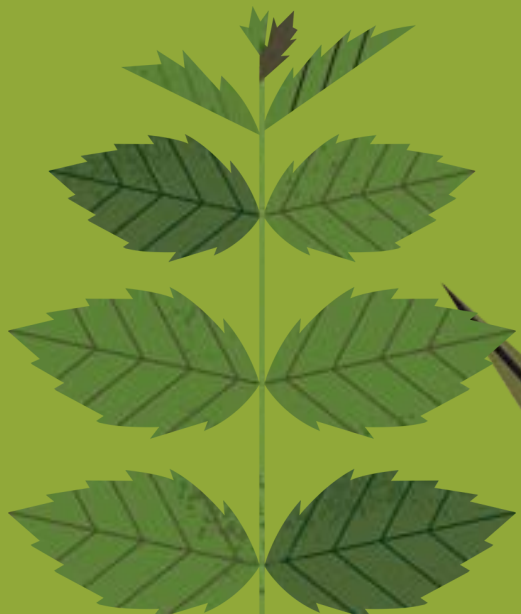
Een 7,5 een goed cijfer

“In september is ook het tweede Medewerkertevredenheidsonderzoek gehouden. Vanuit de O-meting enkele jaren geleden konden we de scores en antwoorden goed vergelijken. Het overall cijfer ging van een 7,1 naar een 7,5. Volgens het bureau, dat ons hierin begeleidde, is dat een goed cijfer. Over het algemeen zijn de medewerkers trots om voor Natuurstad te werken. Aandachtspunten zijn transparantie en duidelijkheid vanuit het MT en de werkdruk. En: samenwerking en plezier in het werk, dat vinden wij als OR erg belangrijk.”

Deel 4

Financieel verslag

Het jaar 2022 was een jaar van uitdagingen op meerdere vlakken. Op de arbeidsmarkt is het personeelstekort op alle fronten groot geweest en hebben binnen Natuurstad de nodige mutaties plaatsgevonden in de organisatie; economisch gezien hebben prijsverhogingen en schaarste aan materiaal tot uitstel geleid. Het batig saldo van 2022 na vennootschapsbelasting is uiteindelijk uitgekomen op €90.793.

Begin 2022 was de control-functie ingevuld door een interim-controller, die kort daarna werd vervangen door een vaste Controller. Nadat de Afdelingsmanager Bedrijfsbureau uitviel, heeft de Controller deze positie waargenomen. Aan het einde van de zomer van 2022 besloot de Controller een uitdaging buiten Natuurstad aan te gaan, waarna zowel de functie van Afdelingsmanager Bedrijfsbureau als van Controller ad interim zijn ingevuld. Natuurlijk heeft dit impact gehad op het volume inhuur van derden. In tegenstelling tot het plan 'Natuurlijk Financieel Gezond' zijn deze opgelopen in plaats van afgenomen.

Al vroeg in het jaar werd ook duidelijk dat de directeur-bestuurder Natuurstad per 31 december 2022 zou verlaten en is de werving en selectie van een nieuwe directeur met prioriteit gestart. Daarbij is de keuze gemaakt de vaste invulling van de sleutelposities

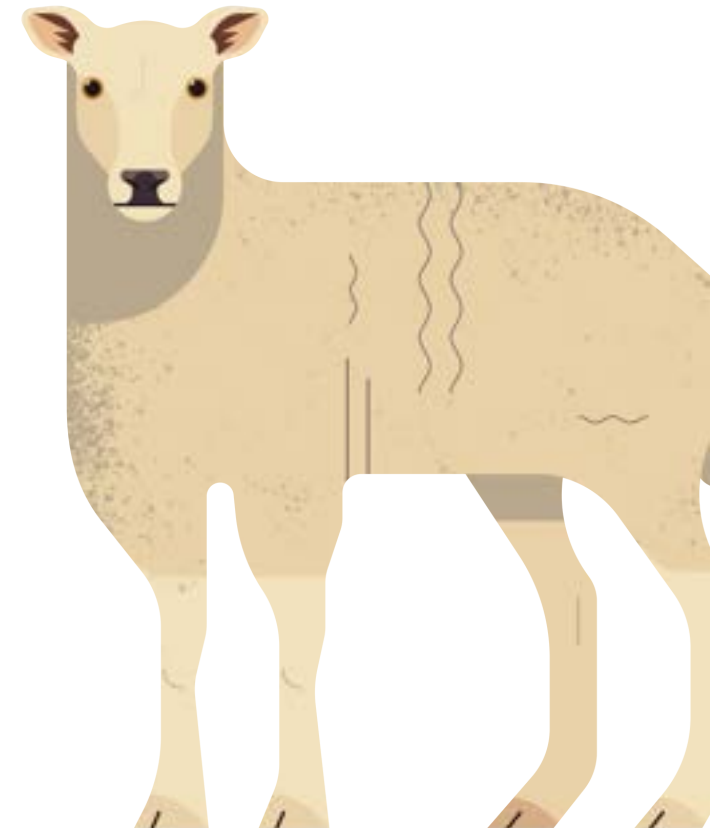
Controller en Afdelingsmanager Bedrijfsbureau uit te stellen tot de nieuwe directeur was gestart.

In de uitvoering was het vervullen van vacatures gezien de arbeidsmarkt een probleem. Uit de cijfers valt af te lezen dat de personeelskosten ruim onder de begroting zijn gebleven, terwijl de loonkosten conform cao-verhoging zijn toegenomen. Gedurende 2022 is structureel onder de formatie gewerkt.

Huisvesting en onderhoud zijn de tweede grote post op de staat van baten en lasten. Hierin zitten de huur- en energieprijzen, waarbij de gehele markt vanwege de macro-economische ontwikkelingen een verdubbeling van kosten voor energie heeft gezien. Voor het (groot) onderhoud wordt binnen Natuurstad voor een belangrijk deel gewerkt met een voorziening. Door schaarste aan materiaal, personeelstekorten bij aannemers en op basis van interne besluitvorming zijn prijzen verhoogd en projecten uitgesteld. Mede hierdoor is ervoor gekozen een bestemmingsreserve voor 'Verduurzaming van locaties' te vormen. Op deze manier kan Natuurstad borgen dat noodzakelijke aanpassingen in 2023 wel doorgang kunnen vinden.

Voor 2023 wordt een aanpassing in de werking van de onderhoudsvoorziening verwacht, conform de aanpassingen in de richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

De methodiek hiervoor wordt zorgvuldig afgestemd met de externe accountant, alsmede de impact op de bestaande voorziening à €368.817 per eind 2022.

Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting van 2020 tot en met 2023 Natuurstad is in 2019 vastgesteld door de Raad van Toezicht en de gemeente Rotterdam. In het voorjaar van 2022 is bij de subsidieaanvraag van 2023 de begroting van 2023 bijgevoegd, conform de meerjarenbegroting hiernaast:

Meerjarenbegroting Natuurstad 2020 - 2023

	Begroting 2020 €	Begroting 2021 €	Begroting 2022 €	Begroting 2023 €
Baten				
Subsidie gemeente	9.240.000	9.513.000	9.513.000	9.513.000
Opbrengsten derden	206.000	232.000	263.000	309.000
Totaal baten	9.446.000	9.745.000	9.776.000	9.822.000
Lasten				
Personeel	5.735.000	6.038.000	6.158.000	6.281.000
Extern personeel	314.000	389.000	396.000	403.000
Inhuur diensten derden	388.000	396.000	354.000	362.000
Inkopen en overige uitbestedingen	584.000	597.000	610.000	622.000
Huisvesting	1.936.000	1.788.000	1.824.000	1.860.000
Overige bedrijfslasten	489.000	537.000	434.000	294.000
Totaal lasten	9.446.000	9.745.000	9.776.000	9.822.000
Resultaat	0	0	0	0

Jos van den Bersselaar - Controller ad interim

Nieuwe accountant

“Als controller ben ik sinds de zomer van 2022 direct betrokken bij Natuurstad. Daarnaast heb ik mijn eigen administratiekantoor. Ik kan het namelijk niet laten met de inhoud bezig te zijn, daarom ben ik actief bij klanten. Natuurstad is een hele leuke club, met mooie ambities. Door de - helaas - vele wisselingen op deze plek liggen er nog mooie klussen om processen te regelen. Ook de plaats van de afdeling binnen de organisatiestructuur is nog niet helemaal logisch, daar ben ik eveneens met veel plezier mee aan de slag.”

Frisse blik op cijfers en processen

“Een van de projecten vorig jaar was de aanbesteding en benoeming van een nieuwe accountant. Dat is in september afgerond. Hiermee krijgen we een frisse blik op de cijfers en de processen. Ook al was de timing van de aanstelling niet heel handig - accountants plannen al hun activiteiten aan het begin van het jaar - zie ik dat alle deadlines zijn gehaald.”

Stijging professionaliteit - strakker sturen

“Nieuw is ook het begrotings- en rapportagesysteem. Iedere manager heeft nu gelijk inzicht in zijn eigen financiën. Hierdoor hoeven geen handmatige rapportages meer gemaakt te worden, dat scheelt tijd en er kan

strakker worden gestuurd. Er starten in 2023 eveneens hernieuwde aanbestedingen voor uitbesteding van de financiële en salarisadministratie. Ook hiermee stijgt de professionaliteit van de organisatie.”

**Aan het
woord**

Jaarrekening

Deze paragraaf bevat de volledige jaarrekening 2022, die is vastgesteld door de Directeur-bestuurder, goedgekeurd door de RvT en gecontroleerd door de accountant. De cijfers in deze paragraaf zijn een feitelijke weergave van de financiële situatie over 2022 van de Stichting Natuurstad Rotterdam. Het jaar 2022 is het vierde jaar in het bestaan van de stichting; cijfers uit het jaar 2021 zijn ter vergelijking opgenomen. Referenties verwijzen naar paragrafen in onderstaande tekst.

ACTIVA		31 december 2022	31 december 2021
	\$	€	€
Materiële vaste activa	4		
Gebouwen / terreinen		40.483	19.367
Machines en installaties		152.983	182.927
Bedrijfsinventaris		95.166	144.755
		288.633	347.049
Vorderingen op korte termijn	5		
Debiteuren		47.848	46.494
Waarborgsommen		7.007	7.007
Vordering afrekening COVID-19		0	0
Overige vorderingen		88.061	291.556
		142.916	345.057
Liquide middelen	6		
Kassen		6.913	6.220
Bank		3.456.492	2.640.969
		3.463.405	2.647.189
Totaal activa		3.894.954	3.339.296

PASSIVA		31 december 2022	31 december 2021
	\$	€	€
Eigen vermogen	7		
Vrij besteedbaar vermogen			
*Stichtingskapitaal		596.199	596.199
*Algemene reserves		147.623	147.623
Vastgesteld vermogen			
*Bestemmingsreserve herinrichten organisatie		261.153	119.000
*Bestemmingsreserve innovatie en marketing		244.000	348.575
*Bestemmingsreserve loonkostenstijgingen en overige inflatie		0	203.786
*Bestemmingsreserve verduurzaming locaties		257.000	0
		1.505.976	1.415.183
Voorziening	8		
Personeelsvoorzieningen		120.102	163.464
Overige voorziening		368.817	276.861
		488.918	440.325
Kortlopende schulden	9		
Crediteuren - leveranciers		491.061	278.010
Belasting en premies sociale verzekeringen		741.424	724.484
Te betalen personeelskosten		559.060	364.232
Overige schulden		108.515	117.061
		1.900.060	1.483.787
Totaal passiva		3.894.954	3.339.296

Staat van baten en lasten over 2021

		Exploitatie 2022 €	Jaarbegro- ting 2022 €	Exploitatie 2021 €
Baten	\$			
Subsidiebaten	10	9.594.229	9.427.000	9.384.305
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	11	173.400	66.500	90.476
Giften en baten uit fondsenwerving		1.425	0	36.373
Overige baten		110.556	100.000	55.201
Financiële baten				
Som der baten		9.879.610	9.593.500	9.566.355
Lasten				
Inkoopwaarde geleverde producten en/of diensten	12	58.014	52.750	47.453
Loonkosten personeel		6.035.552	6.182.104	5.726.407
Inhuur extern personeel		535.981	524.623	589.959
Totaal intern en extern personeel	13	6.571.533	6.706.727	6.316.366
Afschrijvingslasten materiële vaste activa	14	127.959	91.000	100.550
Inhuur diensten derden		608.077	367.000	614.403
Inkopen en overige uitbestedingen		438.569	466.000	458.423
Huisvesting		1.751.729	1.668.600	1.728.869
Overige bedrijfslasten		226.491	295.000	267.051
Totaal overige lasten	15	3.024.865	2.796.600	3.068.746
Som der lasten		9.782.371	9.647.077	9.533.115
Vennootschapsbelasting	16	6.446	0	4.577
Saldo		90.793	-53.577	28.664
Verdeling saldo				
Bestemmingsreserves				
Onttrekking:				
Algemene reserve		0		-183.799
Herinrichten organisatie		-125.216	-69.000	-112.490
Innovatie en marketingkosten		-74.698		-87.329
Loonkostenstijgingen en overige inflatie		-203.786		0
Dotatie:				
Herinrichten organisatie		237.492		5.090
Innovatie en marketingkosten		0		203.404
Loonkostenstijgingen en overige inflatie		0		203.788
Verduurzaming locaties		257.000		0
Algemene reserves				
Saldo verdeeld		90.793	-69.000	28.664

1. Algemene toelichting

1.1. Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijffnummer Handelsregister

Stichting Natuurstad Rotterdam, Brammertstraat 10, 3084 RV Rotterdam.

De stichting is ingeschreven bij het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 72740531.

1.2. Doelstelling en activiteiten

De stichting stelt zich ten doel het bevorderen van kennis en waardering van natuur en milieu binnen Rotterdam, door deze via ontdekking en beleving dichterbij te brengen en zo bij te dragen aan gezond en duurzaam gedrag en het welbevinden van de Rotterdammer. Zij tracht dit doel te bereiken door onder meer:

- de exploitatie van laagdrempelige en kwalitatief hoogwaardige educatieve en recreatieve voorzieningen, gericht op natuur en milieu, zoals kinderboerderijen, lescentra en educatieve tuinen, op basis van maatschappelijke prestatieindicatoren en middelen;
- het ontwikkelen en uitvoeren van belevingsgerichte lesprogramma's, educatieve projecten en activiteiten, zowel op de voorzieningen zelf als daarbuiten, voor diverse doelgroepen (waaronder het onderwijs) in Rotterdam; het programmeren van activiteiten die bijdragen aan een duurzame en gezonde levensstijl van Rotterdammers, alsmede al hetgeen dat tot verwezenlijking van het bovenstaande kan bijdragen, dit alles in de ruimste zin van het woord.

1.3. Continuïteitsveronderstelling

De stichting voert haar activiteiten uit in overleg met de gemeente Rotterdam als subsidieverstrekker en beleidsmaker. Op basis van de meerjarenovereenkomst en het bijbehorende prestatiedocument, heeft de gemeente de intentie vastgelegd om tenminste voor een periode van vier jaar jaarlijks subsidie toe te kennen. De stichting heeft de verwachting met de beschikbare middelen de bestaande verplichtingen te kunnen afwikkelen.

1.4. Vergelijking met voorgaand jaar

In de jaarrekening zijn ter vergelijking de begrotingscijfers 2022 en de realisatiecijfers van 2021 opgenomen. Het verslagjaar 2022 is gelijk aan het kalenderjaar.

1.5. Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van Stichting Natuurstad Rotterdam zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en in het bijzonder de RJ 640. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen. Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden gewaardeerd tegen nominale waarde of verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Deze referenties verwijzen naar de toelichting.

2.2. Materiële vaste activa

Onder materiële vast activa zijn begrepen de kosten van inventarissen, machines en installaties. De geactiveerde kosten worden gewaardeerd tegen kostprijs en lineair afgeschreven in 5 jaar.

2.3. Vorderingen

Tenzij anders vermeld, hebben de vorderingen een resterende looptijd van ten hoogste een jaar. Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.4. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.5. Eigen vermogen

Het eigen vermogen is zo gepresenteerd dat hieruit blijkt welk gedeelte vrij besteedbaar is en welk gedeelte is vastgelegd. Indien aan een deel van het eigen vermogen een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven, dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan, is dit deel verantwoord als vastgelegd vermogen. Deze beperking in het bestedingsdoel kan door het bestuur van de stichting of door derden zijn opgelegd. Indien deze beperking door derden is opgelegd dan wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds.

In de toelichting wordt het bedrag en de beperkte doelstelling van ieder bestemmingsfonds vermeld. Ook de reden van deze beperking en alle overige voorwaarden die door de derden zijn gesteld, worden vermeld. Indien de beperking zoals bedoeld in de vorige alinea niet door derden, maar door het bestuur is aangebracht, wordt het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve (en niet als bestemmingsfonds). In de toelichting worden het bedrag en de beperkte doelstelling van iedere bestemmingsreserve vermeld. Ook het feit dat het bestuur deze beperking heeft aangebracht, wordt vermeld.

Indien herwaarderingen in de herwaarderingsreserve zijn verwerkt, worden de gerealiseerde herwaarderingen bruto ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Alle vermogensmutaties worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Uitgaven die worden gedekt uit bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen worden eveneens in de staat van baten en lasten verantwoord.

2.6. Voorzieningen

Personeelsvoorzieningen

De hieronder opgenomen voorzieningen voor gelijkmatige verdeling van ambtsjubilea en langdurig zieken wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. De voorziening wordt jaarlijks bijgesteld aan de hand van het actuele personeelsbestand ultimo boekjaar. Uitkeringen worden ten laste van de voorzieningen gebracht. Het effect van de tijds waarde van geld is niet materieel en de voorziening is derhalve gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overige voorzieningen: onderhoudsvoorziening

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen en terreinen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. De te verwachten kosten zijn gebaseerd op een gemiddelde van het (tienjarig) Meerjarig Onderhoudsplan (MJOP). Stichting Natuurstad Rotterdam is als gevolg van de huurovereenkomst met de gemeente Rotterdam verantwoordelijk voor huurdersonderhoud niveau 3 (NEN).

2.7. Kortlopende schulden

Tenzij anders vermeld, hebben de kortlopende schulden een resterende looptijd van ten hoogste een jaar. Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

3. Grondslag voor bepaling van het resultaat

3.1. Algemeen

Het resultaat (saldo) wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald. Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen, worden afzonderlijk in de (toelichting op de) staat van baten en lasten verwerkt onder vermelding van de aard van de bestemming; indien deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden gereserveerd in de desbetreffende bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en). Een onttrekking aan bestemmingsreserve respectievelijk -fonds wordt als besteding (last) verwerkt in de staat van baten en lasten. Indien aan bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en) wordt gedoteerd dan wel daaruit wordt geput wordt deze mutatie op de volgende wijze verwerkt: het saldo van de staat van baten en lasten wordt bepaald inclusief het overschot of tekort dat is ontstaan uit hoofde van de baten en lasten met een bijzondere bestemming. Onder de staat van baten en lasten wordt vervolgens een specificatie opgenomen van de verwerking van dit saldo in de onderscheiden posten van het eigen vermogen.

3.2. Ontvangen subsidies

Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gedeerd dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Investeringsubsidies worden als vooruit ontvangen onder de passiva opgenomen of worden in mindering gebracht op het geïnvesteerde bedrag.

3.3. Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.4. Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers. Uit hoofde van de cao VERMO is Stichting Natuurstad Rotterdam sinds de oprichting aangesloten bij het ABP-pensioenfonds. De stichting draagt pensioenpremies af conform het pensioenreglement van het ABP, waarbij sprake is van een beschikbare premieregeling.

3.5. Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

4. Materiële vaste activa

De investeringen in 2022 betreffen voor wat betreft gebouwen betreft de aanpassing van het pluimveeverblijf aan de Blijde Wei. De investering hierin zal in 2023 verder oplopen en gedurende 2023 in gebruik worden genomen. De investering à €22.500 is reeds onder aftrek van de bijdrage van Stichting Vrienden van kinderboerderij De Blijde Wei à €30.000.

Onder bedrijfsinventaris wordt met name in ICT hardware geïnvesteerd voor de medewerkers.

	Gebouwen	Machines en Installaties	Bedrijfsinventaris	Totaal
	€	€	€	€
Verkrijgingswaarde 1 januari	20.750	279.350	319.845	619.944
Cumulatieve afschrijving 1 januari	1.383	96.422	175.089	272.895
Investeringen	22.500	30.056	16.986	69.542
Desinvesteringen	0	0	0	0
Afschrijvingen	1.383	60.000	66.576	127.959
Boekwaarde 31 december	40.483	152.983	95.166	288.633
Aanschafwaarde	43.250	309.406	336.831	689.487
Cummulatieve afschrijving	2.767	156.422	241.665	400.854

5. Vorderingen op korte termijn

Vooruitbetaalde Venootschapsbelasting
 Vooruitbetaalde Pensioenpremie en sociale lasten
 Vooruitbetaalde huurnota januari 2021
 Overlopende activa

Boekwaarde 31 december

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Vooruitbetaalde Venootschapsbelasting	86.380	86.380
Vooruitbetaalde Pensioenpremie en sociale lasten	0	0
Vooruitbetaalde huurnota januari 2021	0	0
Overlopende activa	1.681	1.681
Boekwaarde 31 december	88.061	88.061

6. Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn geen deposito's begrepen en de tegoeden staan ter vrije beschikking.

De liquiditeitspositie per 31 december 2022 bedraagt €3.463.405 en is ruim voldoende om aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Natuurstad heeft een saldo kortlopende schulden van €1.900.060. Deze lasten bestaan voornamelijk uit te betalingen belastingen en sociale lasten (€741.424), te betalen personeelskosten (€559.060) en overige schulden t.w.v. €108.515.

7. Eigen vermogen

Vrij besteedbaar vermogen

Stichtingskapitaal

Algemene reserves

Vastgelegd vermogen

Bestemmingsreserves herinrichten organisatie

Bestemmingsreserve innovatie en marketing

Bestemmingsreserve loonkosten en overige inflatie

Bestemmingsreserve verduurzaming locaties

	1 januari 2022 €	Dotatie 2022 €	Ont- trekking 2022 €	31 december 2022 €
Stichtingskapitaal	596.199			596.199
Algemene reserves	147.623			147.623
Bestemmingsreserves herinrichten organisatie	119.000	237.492	95.339	261.153
Bestemmingsreserve innovatie en marketing	348.575		104.575	244.000
Bestemmingsreserve loonkosten en overige inflatie	203.786		203.786	0
Bestemmingsreserve verduurzaming locaties		257.000		257.000
	1.415.183	494.492	403.700	1.505.976
		balans		1.505.976

Door het bestuur is een viertal bestemmingsreserves gevormd, namelijk 'Herinrichten organisatie,' 'Innovatie en marketing,' 'Loonkosten en overige inflatie' en 'Verduurzaming locaties.' De bestemmingsreserve herinrichten organisatie is ingezet voor het ontwikkelen en uitvoeren van het organisatieplan. Gedurende 2022 is een bedrag van €95.339 onttrokken, met name voor de professionalisering van de inkoop (en aanbestedingen) en trainingen en workshops. Vanuit het resultaat 2022 is gekozen €237.492 te doteren, om de plannen voort te kunnen zetten en nieuwe initiatieven in dit kader vorm te kunnen geven, zoals het inrichten van verschillende (ICT-) tools om de organisatie te ondersteunen en beter te kunnen sturen. Deze bestemmingsreserve bedraagt voor het volledige jaar 2023 €261.153.

De bestemmingsreserve Innovatie en marketing is gevormd voor het innovatieprogramma Groen & Gezond, dat hoort bij het in 2020 vastgestelde Strategisch Plan 2020-2023 van Natuurstad. In 2022 is een bedrag van €104.575 onttrokken voor het ontwikkelen van een diverse projecten binnen Groen & Gezond. Het totaal van de reserve voor 2023 komt daarmee op €244.000 komt.

De bestemmingsreserve Loonkosten en overige inflatie was een buffer voor de verwachte situatie omtrent de CAO loonkostenstijgingen en inflatie. Het betrof een bedrag van €203.786, waarvan de uitnutting volledig in 2022 heeft plaatsgevonden.

In 2022 is ertoe besloten een nieuwe bestemmingsreserve te creëren ten behoeve van de verduurzaming van de Natuurstad locaties. Vanuit het MJOP zijn meerdere projecten uitgesteld vanwege materiaal schaarste en personeelstekort bij de aannemers. Toch zijn de aanpassingen in verduurzaming belangrijk voor Natuurstad vanuit strategisch perspectief en vanuit het perspectief van energieprijzen. De hoogte van deze bestemmingsreserve is €257.000 en bestaat uit meerdere initiatieven, verdeeld over de locaties.

8. Voorzieningen

8.1 Personeelsvoorziening

	1 januari 2022	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	31 december 2022
	€	€	€	€
Ambtsjubilea	54.508	6.798		61.306
Langdurig zieken	108.956		50.161	58.796
	163.464	6.798	50.161	120.102
		balans		120.102

De voorziening ultimo boekjaar betreft uitsluitend posten met een looptijd langer dan een jaar. In 2022 is met name een onttrekking zichtbaar vanwege het teruglopen van het aantal dossiers langdurig zieken.

8.2 Overige voorzieningen

	1 januari 2022	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	31 december 2022
	€	€	€	€
Grootonderhoud gebouwen en terreinen	276.861		123.196	153.665
	180.247	0	123.196	153.665
		balans		120.102

Onderhouds-voorziening toelichting

Dotatie	215.152

9. Kortlopende schulden

9.1 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Loonbelasting en premies sociale lasten	316.098	403.106
Omzetbelasting	425.326	321.378
Vennootschapsbelasting	0	0
Pensioenpremie en sociale lasten	0	0
	741.424	724.484

9.2 Te betalen personeelskosten

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Verlofuren	219.339	192.643
Vakantiegeld	188.312	168.526
Pensioen	149.139	0
Nettoloon	2.269	3.063
	559.060	364.232

9.3 Overige schulden

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Te betalen energiekosten	0	18.465
Vooruit ontvangen inkomsten	864	0
Te betalen kosten inzet externe deskundigheid	11.446	28.498
Te betalen administratie- en accountantskosten	49.000	39.133
Te betalen onderhoudskosten	2.162	555
Overige te betalen kosten	45.915	30.410
	109.387	117.061

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

1. De stichting heeft uit hoofde van een huurovereenkomst voor het vastgoed met de gemeente financiële verplichtingen. De overeenkomst is voor onbepaalde tijd aangegaan met een opzegtermijn van één jaar. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd; De verwachte verplichting voor 2023 bedraagt €1.138.838. In 2022 is €1.088.449 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten.

2. De stichting heeft uit hoofde van operationele leasecontracten voor transportmiddelen een verplichting voor een in 2021 nieuw aangegaan contract inzake een Service-bus (sprinter). Daarnaast is voor de nieuwe directeur contractueel een verplichting aangegaan voor een passende auto. In het huidige boekjaar is €21.607 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten. Voor 2023 is per saldo een verhoging naar €22.500 begroot.

3. De stichting heeft uit hoofde van langlopende contracten met dienstverleners op het gebied van ICT, salarissen, financiële administratie en accountancy doorlopende verplichtingen. De verwachte verplichting voor 2023 bedraagt €315.000. In het huidige boekjaar is €351.104 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten.

4. Voor het onderhoud is een aantal verplichtingen aangegaan ten behoeve van het Pluimveeverblijf op De Blijde Wei en Bladcompost Klok ter grootte van €156.960.

10. Subsidiebatens gemeente Rotterdam

In 2022 heeft Stichting Natuurstad Rotterdam subsidie ontvangen van de gemeente Rotterdam voor een bedrag van €9.594.229. De subsidie is door de gemeente verleend, maar wordt in de loop van 2023 definitief vastgesteld.

11. Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten

Overige inkomsten (derden)

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Opbrengsten horeca	31.922	20.293
Opbrengsten kleine evenementen en activiteiten	65.739	7.710
Opbrengsten verkoop dieren	11.064	13.168
Opbrengsten verhuur	59.875	46.101
Overige opbrengsten	115.357	58.405
	283.956	145.677
Giften en fondsenwerving	1.425	36.373
Afrekening gemeente Rotterdam	0	0
Totaal	285.381	182.050

12. Inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Inkopen horeca	42.289	39.665
Inkopen activiteiten en evenementen	11.053	6.355
Overige inkopen	4.672	1.433
Totale inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten	58.014	47.453

13. Intern en extern personeel

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Lonen en salarissen (inclusief vakantiegeld)	4.351.983	4.274.490
Pensioenpremies	678.723	628.430
Sociale lasten	736.915	711.046
Levensloopregeling	0	50.701
Langdurig zieken	-50.161	24.357
Ambtsjubilea	6.798	-7.143
Opleidingskosten	72.956	19.976
Overige personeelskosten	238.338	24.550
Totale loonkosten	6.035.552	5.726.407
Externe inhuur	382.954	579.388
Stagiaires	12.317	9.782
Vrijwilligers & Participanten	140.710	789
	535.981	589.959
	6.571.533	6.316.366

De totale kosten voor personeel zijn gestegen ten opzichte van 2021, met 4,0%. De verhouding tussen kosten voor intern personeel en extern personeel is verhoogd naar 91,8% interne kosten, waar dit in 2021 nog maar 90,7% van de kosten was. Dit voldoet nog niet aan de doelstelling van Natuurstad om een nadrukkelijke(re) kostenreductie in externe inhuur te realiseren.

De overige personeelskosten zijn fors hoger dan in 2021. Dit wordt veroorzaakt door meerdere factoren. Voor personeelsbijeenkomsten, inclusief het eindejaarsfeest, is €47.047 meer uitgegeven dan in 2021. Voor verlofuren is een toevoeging gedaan aan de reservering hiervoor (€43.320 verschil ten opzichte van 2021). Daarnaast is er voor een VSO geld gereserveerd. De bijbehorende overeenkomst is in 2022 getekend.

De loonkosten zijn €153.461 lager dan opgenomen in de begroting van 2022. De lagere loonkosten worden met name veroorzaakt door het niet tijdig kunnen invullen van openstaande vacatures waardoor in 2022 onder formatie is gewerkt. De cao-verhogingen zijn opgenomen in de loonkosten. In de loonkosten personeel is de bezoldiging van de Directeur-bestuurder begrepen. Deze post wordt nader toegelicht bij punt 18.

De kosten voor externe inhuur zijn €11.358 hoger dan opgenomen in de begroting van 2022. Ten opzichte van 2021 zijn de kosten door de inzet van meer vaste medewerkers afgenomen met €53.978. De kosten externe inhuur bestaan uit de kosten voor de inzet van WSW'ers (€139.985), inhuur vanwege ziekte van medewerkers en tijdelijke vervanging. De kosten voor participanten werden in 2021 verantwoord onder de algemene noemer 'Externe Inhuur' à €128.276.

14. Afschrijvingslasten materiële vaste activa

	31 december 2022	31 december 2021
	€	€
Afschrijvingslasten gebouwen	1.383	1.383
Afschrijvingslasten machines en installaties	60.000	36.828
Afschrijvingslasten bedrijfsinventaris	66.576	62.338
Totale afschrijvingslasten materiële vaste activa	127.959	100.550

15. Overige lasten

	2022 €	2022 €	2021 €	2021 €
Accountant en administratie	179.478		173.286	
ICT-deskundigheid	150.389		141.331	
Communicatie en marketing	132.064		118.310	
Overige inhuur	146.146		181.476	
Inhuur diensten derden (16a)		608.077		614.403
Dieren, dierbenodigdheden en -verzorging	182.447		200.519	
Gereedschap en materialen	172.524		131.850	
Beveiliging en bewaking	50.133		76.158	
Lesmaterialen	33.464		49.896	
Inkopen en overige bestedingen		438.569		458.423
Huur- en servicekosten	1.088.449		1.059.393	
Kosten dagelijks onderhoud gebouwen en terreinen	283.177		274.035	
Kosten meerjaren onderhoud gebouwen en terreinen	215.152		215.152	
Energiekosten	66.491		78.395	
Vuilverwerking	69.064		64.532	
Overige huisvestingskosten	29.396		37.362	
Huisvestingskosten		1.751.729		1.728.869
Kosten telefonie en internet	29.960		54.215	
Kantoorkosten	81.782		53.916	
Gemeentelijke belastingen	43.316		40.469	
Autokosten	28.163		30.330	
Representatiekosten	15.612		34.174	
Overige bedrijfslasten	27.658		53.947	
Overige bedrijfslasten		226.491		267.051
Totaal overige lasten		3.024.865		3.068.746

De diverse categorieën worden hieronder nader toegelicht:

- Inhuur diensten derden is met een realisatie van €608.077 tegenover €614.403 slechts iets lager uitgekomen. Daarmee is niet voldaan aan de besparingsdoelstelling, wat veroorzaakt wordt door de openstaande vacatures binnen het Bedrijfsbureau. In 2023 wordt verwacht dat de vacatures intern worden gevuld en (grote) delen van het werk intern zullen worden opgepakt. Een deel van de kosten voor Inhuur diensten derden in 2022 wordt verrekend met de bestemmingsreserves. Dat gaat om een bedrag van €53.215 ten bate van de bestemmingsreserve Herinrichten organisatie en €55.092 ten bate van de bestemmingsreserve Innovatie en marketing;
- Inkopen en overige uitbestedingen zijn met een realisatie van € 438.569 iets gedaald ten opzichte van 2021. Met name het wat aflopend aantal dieren is de oorzaak van de teruglopende kosten in voer;
- Huisvesting is met een realisatie van €1.751.729 iets hoger uitgekomen dan €1.728.869 (1,3%). Eén van de grootste posten in de huisvesting is de dotatie aan de voorziening groot onderhoud. In 2023 zal een herinspectie van de locaties worden uitgevoerd, waarna een algehele actualisatie plaatsvindt - ook in het licht van investeringen die op de locaties gedaan zijn vanuit bijvoorbeeld de bestemmingsreserve 'Verduurzaming locaties.' Het verschil (1,3%) wordt met name veroorzaakt door de stijging in huurkosten (indexering) à €29.056 en een stijging in onderhoudskosten (met name veroorzaakt door stijging van materiaalkosten en in loonkosten) à €9.142.

16. Vennootschapsbelasting

Stichting Natuurstad Rotterdam heeft een maatschappelijke functie, een ANBI-status en wordt voor 99% gesubsidieerd. Uit hoofde van haar activiteiten is de stichting als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aan te merken.

Berekening belastbaar bedrag 2022

Fiscale winstberekening

Totaal ondernemingsvermogen einde boekjaar	1.505.976	
Fiscaal eindvermogen		1.505.976
Ondernemingsvermogen begin boekjaar	1.415.184	
Af: Fiscaal beginvermogen		1.415.184
Vermogensverschil		€ 90.792

Vennootschapsbelasting en buitenlandse belasting	5.485	
Totaal niet-aftrekbare bedragen		5.485
Fiscale winstberekening		€ 85.307

Niet-aftekbare kosten en lasten

Overige kosten en lasten die niet of gedeeltelijk aftrekbaar zijn	10.000	
		10.000

Investeringsregeling

Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek in Nederland	13.172	
		-13.172

Belastbaar bedrag

Afronding belastbaar bedrag		82.135
Belastbaar bedrag voor VPB	82.135	

Belasting tegen 15%	12.320	
Belastingbedrag		12.320

Voorlopige aanslagen

Totaal voorlopige aanslagen 2021	98.700	
		-98.700

Te ontvangen vennootschapsbelasting		85.183

In de VPB-berekening is een correctie opgenomen voor een betaalde correctie op de VPB 2020. Deze is in 2022 voldaan en is daarom opgenomen in de staat van baten en lasten, maar mag niet worden meegenomen in de gecalculerde VPB-last voor 2022. Deze verwerking resulteert in een VPB-last van €6.446 in de staat van baten en lasten.

17. Verdeling Saldo

Het volledige batig saldo van €90.793 is toegevoegd aan de bestemmingsreserves. Voor de verdere mutaties in het Eigen Vermogen zie punt 7.

18. WNT-verantwoording bezoldiging bestuurders

Onderstaande verantwoording is opgenomen in verband met de wettelijke verplichting tot openbaarmaking:

Gegevens 2022		
Bedragen x € 1	L.B. Bergenhenegouwen	L.B. Bergenhenegouwen
Functiegegevens	Directeur	Directeur
Aanvang en einde dienstvervulling in 2019	01/01/22 - 31/12/22	01/01/21 - 31/12/21
Omvang dienstverband (als deeltijd-factor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	171.928	145.198
Beloning betaalbaar op termijn		
Subtotaal	171.928	145.198
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	209.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	171.928	145.198
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldige betaling	n.v.t.	n.v.t.

In de jaarrekening 2021 zijn bij de bezoldiging van de bestuurder niet alle noodzakelijke looncomponenten gerapporteerd. Dit is voor de vergelijkende cijfers 2021 gecorrigeerd van €106.267 naar €145.198.

Topfunctionarissen

Topfunctionarissen en degenen die op grond van hun voormalige functie 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een bezoldiging van €1.700 of minder.

Gegevens 2022

Naam Topfunctionaris	Functie
P.M.J. Duijsings	Voorzitter Raad van Toezicht
M.L. Schuster	Lid Raad van Toezicht
M.M. Leenders (afgetreden medio 2022)	Lid Raad van Toezicht
C.J. Welp	Lid Raad van Toezicht
J. Th. Bekkers	Lid Raad van Toezicht
Z. Seghrouchni (afgetreden begin 2022)	Lid Raad van Toezicht

Ter vergelijking de samenstelling in 2021:

Gegevens 2021

Naam Topfunctionaris	Functie
H.P.L. Cremers †	Voorzitter Raad van Toezicht
P.M.J. Duijsings	Waarnemend Voorzitter Raad van Toezicht
M.L. Schuster	Lid Raad van Toezicht
M.M. Leenders	Lid Raad van Toezicht
Z. Seghrouchni	Lid Raad van Toezicht
C.J. Welp	Lid Raad van Toezicht
J. Th. Bekkers	Lid Raad van Toezicht

Nevenfuncties leden Raad van Toezicht

De nevenfuncties van de leden van de RvT zijn te vinden op de website van Natuurstad.

Deel 5

Overige gegevens

Aan de directie en raad van toezicht van
Stichting Natuurstad Rotterdam
Postbus 8050
3009 AB ROTTERDAM

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de Stichting Natuurstad Rotterdam te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Stichting Natuurstad Rotterdam per 31 december 2022 en het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties zonder winststreven" en de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- (1) de balans per 31 december 2022;
- (2) de staat van baten en lasten over 2022; en
- (3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de WNT-verantwoording.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Natuurstad Rotterdam, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) en andere relevante regelgeving.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuursverslag;
- Verslag Raad van Toezicht;
- Verslag Ondernemingsraad;
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het directieverslag in overeenstemming met RJ 400.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties zonder winststreven" en de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT). In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Capelle aan den IJssel, 31 maart 2023
FACET Audit BV

Was getekend

C. van Marle
Registeraccountant

Colofon

© 2023 Stichting Natuurstad Rotterdam

Contact

088 – 60 03 900

info@natuurstad.nl

Web

natuurstad.nl

[instagram.com/natuurstad](https://www.instagram.com/natuurstad)

[facebook.com/natuurstad](https://www.facebook.com/natuurstad)

twitter.com/natuurstadrdam

[linkedin.com/company/natuurstad-rotterdam](https://www.linkedin.com/company/natuurstad-rotterdam)

Postadres

Postbus 8050

3009 AB Rotterdam

Bezoekadres

Brammertstraat 10

3084 RV Rotterdam

Redactie

Joris van Nispen

Productie

Rob van Dalen

André Krijger

Lay-out

mediabureautje.nl

Interviews:

marianneroelofs.nl

Fotografie

David Rozing Fotografie

en anderen

De digitale versie van dit Jaarverslag
2022 kunt u downloaden via
natuurstad.nl/jaarverslag.